

Postoje mladých dospělých k manželství

Pavla Musilová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavla Musilová**
Osobní číslo: **H138076**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Postoje mladých dospělých k manželství**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena: - na problematiku spojenou s uzavíráním manželství; - na význam institutu manželství pro mladé dospělé; - na preference partnerů ohledně formy soužití; - na motivy k uzavření manželství v komparaci s motivy k ostatním formám soužití partnerů; - na faktory ovlivňující manželství a rodinu z pohledu sociální pedagogiky. Součástí práce bude kvantitativní výzkum realizovaný formou dotazníkového šetření.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FIALOVÁ, Ludmila. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s. ISBN 80-85850-87-7. GIDDENS, Anthony. Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 215 s. ISBN 978-80-262-0175-5. HARGAŠOVÁ, Marta a Tomáš NOVÁK. Předmanželské poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 138 s. ISBN 978-80-247-1730-2. JIROUŠKOVÁ, Jana. Svatební rituály u nás a ve světě. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 337 s. ISBN 978-80-7106-229-5. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5. Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Renata Oralová**
Institut mezioborových studií
Datum zadání bakalářské práce: **15. prosince 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen přípouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 20.2.2015

PAVLA MUSILOVA
Musilova
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o problematice spojené s uzavíráním manželství. V teoretické části je popsán pojem manželství, jeho proměny v historii. Jsou zobrazeny výhody a nevýhody manželství. Dále se práce zabývá jednotlivými formami partnerského soužití. Snaží se analyzovat faktory ovlivňující sňatečnost a porodnost. V praktické části jsou prezentovány výsledky výzkumného šetření, jehož cílem bylo zjistit, jaké rodinné soužití považují mladí dospělí lidé za nejlepší. Dále jsou podrobněji zkoumány jejich postoje k manželství a rodičovství.

Klíčová slova: manželství, rodina, partnerské soužití, postoj, rodičovství, mladá dospělost.

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with problems associated with marriage. In theoretical part, there is a description of marriage, its changes throughout history. There are portrayed advantages and disadvantages of marriage. It also deals with particular forms of partnership coexistence. It tries to analyse the factors affecting marriage rate and birthrate. In practical part, there are presented the results of a survey, which goal was to ascertain which family coexistence do young adults find the best. Then there is examined their attitudes to marriage and parenthood.

Keywords: marriage, family, partnership coexistence, attitude, parenthood, young adulthood.

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Renatě Oralové za odborné vedení, cenné rady, metodickou pomoc a laskavý přístup při zpracování bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 POSTOJE A MLADÁ DOSPĚLOST	11
1.1 VYMEZENÍ POJMU POSTOJ.....	11
1.2 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI.....	12
2 HISTORIE A SOUČASNOST MANŽELSTVÍ	14
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ	14
2.2 SROVNÁNÍ MODELŮ MANŽELSTVÍ V MINULOSTI A DNES	17
3 INSTITUTE MANŽELSTVÍ	20
3.1 VZNIK A ZÁNİK MANŽELSTVÍ.....	20
3.2 VÝHODY A NEVÝHODY MANŽELSTVÍ.....	22
4 SOUČASNÁ RODINA	25
4.1 PROBLÉMY SOUČASNÉ RODINY.....	25
4.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ SŇATEČNOST A PORODNOST.....	26
4.3 ALTERNATIVNÍ FORMY PARTNERSKÉHO SOUŽITÍ	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
5 VÝZKUM POSTOJŮ MLADÝCH DOSPĚLÝCH K MANŽELSTVÍ A RODIČOVSTVÍ	34
5.1 CÍL VÝZKUMU, HYPOTÉZY	34
5.2 ZVOLENÁ METODA A VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
5.3 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	35
5.4 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	45
5.5 ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
SEZNAM GRAFŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

V průběhu posledních desetiletí došlo v České republice k proměně rodiny. Mladí lidé později odcházejí od rodičů a odkládají jak svatbu, tak i početí dítěte do pozdějšího věku. Rodičovství již také mnohdy nevyvolává potřebu uzavírat sňatek. Není neobvyklé, že nesezdané soužití páru přetrvává i po narození dítěte. Přibývá různých alternativních forem soužití. Pracovní trh vyžaduje maximálně flexibilního člověka a rodina svazuje. Proto pro některé jedince manželství ani rodičovství nejsou součástí jejich životního projektu.

Tato problematika patří v současnosti k tématům, o kterých se vedou mezi odborníky i veřejností intenzivní diskuze. Téma jsem si vybrala, protože se svým způsobem dotýká každého z nás a ovlivňuje budoucí podobu rodiny. Vzhledem k tomu, že fungování rodiny ovlivňuje fungování celé společnosti, má i celospolečenský dosah. Jaká je budoucnost rodiny? Bude dál přibývat alternativních forem partnerských soužití nebo dojde k renesanci manželství? Co si o manželství myslí mladí lidé na prahu dospělosti?

Téma práce se dotýká problematiky sociální pedagogiky, neboť rodina je základním prostředím pro výchovu jedince. To, v jaké rodině vyrůstá, ovlivní podstatným způsobem jeho další život. Sociální pedagogika by měla upozorňovat na rizika života v osamocení nebo ve volném vztahu, a na rizika odkladu rodičovství do vyššího věku, posilovat význam rodiny.

Hlavním cílem celé práce je zjistit, jaké postoje mají mladí dospělí lidé k manželství a rodičovství.

Teoretická část práce obsahuje čtyři kapitoly. První kapitola se zabývá definováním pojmu postoj a hledá vymezení období mladé dospělosti.

Druhá kapitola popisuje historický vývoj institutu manželství a snaží se o srovnání jeho fungování v minulosti se současným stavem.

Třetí kapitola je zaměřena na definování institutu manželství, zabývá se okolnostmi jeho vzniku i zániku, shrnuje výhody a nevýhody.

Čtvrtá kapitola se věnuje problémům současné rodiny, a to především z hlediska jejího uspořádání. Analyzuje faktory ovlivňující sňatečnost a porodnost a charakterizuje alternativní formy partnerského soužití.

Cílem teoretické části je popsat a vymezit pomocí dostupné literatury jednotlivé pojmy související s tématem práce, zobrazit podobu manželství v minulosti, srovnat ji se současným stavem. Charakterizovat formy partnerského soužití, analyzovat faktory ovlivňující sňatečnost a porodnost.

V praktické části jsou prezentovány výsledky kvantitativního výzkumu, který prostřednictvím dotazníkového šetření zjišťuje, jaké jsou postoje mladých dospělých k manželství a rodičovství. *Cílem praktické části je zodpovědět otázku, jakou formu rodinného soužití mladí lidé preferují, jak velká část z nich upřednostňuje jinou formu soužití než manželství, jaké postoje zaujímají k manželství. Dále je cílem výzkumu zjistit jejich postoje k rodičovství a hlavní důvody odkládání rodičovství do pozdějšího věku.*

Práce je určena laické i odborné veřejnosti, může sloužit jako podnět pro další výzkumy problematiky forem partnerského soužití.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POSTOJE A MLADÁ DOSPĚLOST

V následujících kapitolách se budeme snažit vymezit pojmy, které tvoří základ této bakalářské práce a kterými se budeme zabývat i v praktické části práce. Nejprve si teoreticky objasníme, co chápeme pod pojmem postoj a jak se postoje zjišťují. V další kapitole se zaměříme na vymezení období mladé dospělosti.

1.1 Vymezení pojmu postoj

Zkoumáním postojů se zabývá především sociální psychologie. Definic postojů můžeme nalézt mnoho. Hayesová cituje definici postoje Fishbeina a Ajzena jako „*naucené predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost.*“¹ Podle Kohoutka je postoj stanovisko, které člověk zaujal. Projevuje se připraveností plnit určité úkoly a cíle. Postoj, v němž převládá představa o něčem, se nazývá názor, postoj, v němž převládá racionální složka, je smýšlení, iracionální složka převládá u víry.²

Z uvedených definic vyplývá, že postoje vyjadřují určité hodnocení objektu. Objektem může být cokoliv - člověk, událost, věc, myšlenka. Postoje ovlivňují naše jednání, které nám usnadňují. Slouží k tomu, abychom se lépe orientovali ve společnosti, dodávají nám jistotu při řešení různých situací. Pomáhají rozlišovat, co je žádoucí a co nežádoucí, hodnotit realitu. Důvodem studia postojů je předpoklad, že nám pomohou předpovědět chování jedince.

Postoje mají tři složky. Složka kognitivní je dána informovaností o objektu postoje. Emocionální složka má pozitivní či negativní náboj. Konativní složka se projevuje sklonem k jednání či chování k předmětu postoje. Míra souladu uvedených složek může být různá.

Postoje nejsou člověku vrozeny, ale vytvářejí se jako důsledek sociální determinace v průběhu ontogeneze. Utváření probíhá v rámci celé řady sociálních skupin, jichž je člověk členem. Na utváření působí také masové sdělovací prostředky.³ Postoje si člověk utváří v průběhu sociálního učení prostřednictvím nápodoby a identifikace. Sociální učení probíhá nejprve v rodině, později ve škole a mezi vrstevníky. Postoje jsou relativně pevné a odolné vůči změně. Postoje utvořené během dětství bývají velmi pevné a stálé, neboť jsou často utvářeny na základě emočního prožitku.

¹ HAYES, N. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2003, s. 95

² KOHOUTEK, R., OCETKOVÁ, I., ŠTĚPANÍK, J. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, s. 10

³ KOHOUTEK, R., OCETKOVÁ, I., ŠTĚPANÍK, J. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, s. 8

Měření postojů

Významným znakem pomáhajícím nám rozpoznat postoj, je jeho souvislost s hodnotami. Hodnoty se nachází v samém základu postojů. Týkají se obecných principů a s postoji jsou úzce propojeny. Postoje zpravidla přímo vycházejí ze základní hodnotové soustavy člověka.⁴

Měření postojů může být problematické. Respondenti odpovědi v dotaznících zkreslují, protože neradi vyjadřují své skutečné postoje, pokud se domnívají, že s nimi někdo nebude souhlasit. Přejí si, aby byli ve společnosti přijímáni, a proto vyjadřují postoj, který je považován za sociálně žádoucí. Je tedy vhodné zaručit anonymitu dotazníků.

K měření postojů jsou využívány různé techniky. Asi nejpoužívanější a nejspolehlivější technikou je Likertova škála. Je složena z výroků, u nichž je zpravidla pětibodová škála sahající od „Zcela souhlasím“ přes „Nevím“ až po „Zcela nesouhlasím“. Zjišťuje kromě obsahu postoje i jeho přibližnou sílu.⁵ Dále je dle zaměření výzkumu používán sémantický diferenciál, sociometrie, analýza rozhovoru nebo pro měření etnických předsudků Bogardova škála sociální distance.

1.2 Charakteristika období mladé dospělosti

Věkovou skupinou, u které budeme zjišťovat postoje, jsou lidé v období mladé dospělosti. Tato skupina byla vybrána, protože se jí volba formy partnerského soužití a rodičovství nejvíce dotýká. Mladí dospělí tento problém v současné době řeší nebo jej v blízké době budou řešit. Z právního hlediska vzniká dospělost dovršením osmnáctého roku věku, kdy se člověk stává zletilým neboli plnoletým a nabývá plné svéprávnosti. Z psychologického hlediska je však člověk v tomto období adolescentem. Jaké věkové období tedy zahrnuje mladá dospělosti? V období dospělosti nenacházíme tak výrazné vývojové mezníky jako v období dětství a dospívání, proto je různí autoři rozdělují odlišně.

Vágnerová vymezuje období mladé dospělosti mezi 20 a 35 lety. Jedinec by měl být schopen zdolat vývojové úkoly, mezi které patří zvládnutí profesní role, vytvoření stabilního partnerství a založení rodiny. Rozhodnutí v období mladé dospělosti často způsobí nezvratné změny a mají důsledky pro následující vývojové fáze života. Vznikají

---

⁴ HAYES, N. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2003, s. 97

⁵ HAYES, N. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2003, s. 112-113

rozpory mezi potřebou svobody a nezávislosti a potřebou vyzkoušet nové, ale omezující role.⁶

Další období dospělosti dělí na střední dospělost mezi 35 a 45 lety a období starší dospělosti mezi 45 a 60 lety.

Podle Říčana je mladá dospělost obdobím mezi dvacítkou a třicítkou. Hlavním vývojovým úkolem je nalezení a vybudování intimity. Na rozdíl od dospívajícího je už člověk obvykle schopný se partnerovi přizpůsobovat a na vztahu pracovat. Kromě budování intimity je v tomto období důležité uplatnění se v povolání a uspořádání mezilidských vztahů. Nebezpečím tohoto období může být izolace. Střední dospělost vymezuje poměrně dlouhým obdobím mezi třiceti a šedesáti lety.⁷

Langmeier a Krejčířová dělí období dospělosti na tři období:

1. časná dospělost 20 - 25 let
2. střední dospělost 26 - 45 let
3. pozdní dospělost 46 - 65 let.

Za nejdůležitější kritérium dospělosti považují autoři dosažení osobní zralosti, kdy člověk přijme plnou osobní a občanskou zodpovědnost, začne být ekonomicky nezávislý.⁸ Rozdělení shledáváme jako nevyvážené, neboť období střední dospělosti je oproti dvěma dalším neúměrně dlouhé.

Pro účely této práce budeme vycházet z vymezení mladé dospělosti dle Vágnerové. Za období mladé dospělosti budeme tedy považovat věk mezi 20 a 35 lety.

---

⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 304-305

⁷ ŘÍČAN, P. *Psychologie: příručka pro studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 275

⁸ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Vyd. 3. Praha: Grada 1998, s. 160

2 HISTORIE A SOUČASNOST MANŽELSTVÍ

Pojem manželství je jistě známý každému z nás, přesto považujeme za nutné tento institut více popsat. Nastíníme jeho historický vývoj, budeme se věnovat jeho podobě a fungování v současnosti. Zaměříme se i na srovnání jeho fungování v dobách dřívějších a dnešních.

2.1 Historický vývoj

Máme-li správně porozumět současnému stavu manželství a rodiny, musíme rekonstruovat i historický vývoj těchto institucí v různých obdobích společenského vývoje. Poté budeme schopni jejich stav porovnat se stavem dnešním.

Historie a vývoj rodiny, příbuzenství a manželství by měli zajímat nás všechny, protože utváří prostředí, ve kterém prožíváme velkou část našeho života.⁹

První zmínky o manželství můžeme nalézt v Chamurapiho zákoníku, nejstarším známém zákonodárném díle z 18. – 17. století př. n. l. Podrobně upravuje také manželské a rodinné poměry. Sňatek byl v této době uzavírán mezi ženichem a otcem nevěsty. Měl formu kupní smlouvy a nevěsta byla pouze jejím předmětem. Manžel, který za ni obvykle zaplatil částku rovnající se trojnásobku ceny otrokyně, přebíral ženu z moci otcovské do moci své a nabýval také práva na děti.¹⁰

Ve 2. století př. n. l. se v oblasti Římské říše objevuje demoralizace a dokonce rozklad patriarchálního rodinného života. Nechuť k rodinnému životu má za následek rapidní pokles počtu uzavřených manželství a s tím související nízký počet nově narozených římských občanů. Císař Augustus proto vydává v roce 18 př. n. l. sérii zákonů, podle kterých byli nuceni příslušníci senátorského a jezdeckého stavu manželství uzavírat povinně. Zavádí přísné tresty za porušení manželské věrnosti, újmy pro občany, kteří do manželství nevstoupili a také pro bezdětné manžele. Byly poskytovány různé výhody rodinám, majícím větší počet dětí. Bohužel ale ani tato opatření neovlivnila proces rozkladu rodiny. Rozvody se staly běžnou záležitostí a střídání manželů sportem, žena, která celý život setrvala s jedním mužem, byla předmětem obecného posměchu. Nejhorší demoralizace se projevovala v nejvyšších kruzích.¹¹

---

⁹ GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 7

¹⁰ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1962, s. 28-29

¹¹ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1962, s. 43

Zde vidíme jistou podobnost se situací v současné společnosti, kdy také dochází k poklesu sňatečnosti i porodnosti. Příčiny se zdají být obdobné – požitkářství, sociální a ekonomické podmínky.

Na území České republiky v době slovanského osídlení nejsou dochovány historické zprávy o podobě manželských svazků. Byla zde zřejmě ještě rozšířena polygamie, neboť Fredegarova kronika z poloviny 7. století udává, že sjednotitel slovanských kmenů Sámó měl dvanáct manželek a s nimi 37 dětí. V dalších stoletích polygamií svazků postupně ubývalo. Křesťanství změnilo podobu manželských svazků v tom, že povolovalo pouze jednu legální manželku. Přejchod z polygamie na monogamii byl ovšem pozvolný a trvalo několik generací, než jej společnost plně vstřebala. V období raného středověku mělo provdání ženy podobu prodeje. Výše kupní ceny závisela na tom, z jak bohatých rodin oba snoubenci pocházeli. V případech, kdy byl ženich bez majetku nebo pokud rodina nevěsty sňatek neschválila, docházelo často k únosům. Obyčej unášet ženy přetrvál u nás do vrcholného středověku.¹²

Čtvrtý lateránský koncil v roce 1215 zavedl pro křesťany povinnost církevního požehnání sňatku. Církev přinesla i další zásadní změnu, neboť žena přestala být zakoupeným majetkem muže, ale stala se jeho celoživotní partnerkou. Z manželství se stal závazek, z jehož uzavření plynula smlouva nejen mezi lidmi, ale také mezi nimi a Bohem, což znamenalo jeho nerozlučitelnost. Dodnes při křesťanských svatbách kněz říká: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ Kanonické právo katolické církve pak u nás v následujících staletích vytvářelo právní rámec manželství a rodiny.

Společenské zvyklosti přikazovaly mladým lidem podřídít se ve výběru partnera vůli rodičů. Ta byla pro uzavření manželství zásadní podmínkou. Láska nebo alespoň porozumění mezi snoubenci se mělo dostavit po svatbě. Pro výběr partnera byla důležitá pověst a postavení rodiny, vztahy mezi oběma rodinami. Mezi známky dobré pověsti patřila pokora, bohabojnost, počestnost a moudrost. Dbalo se na to, aby si partneři byli rovni urozeností, majetkovými poměry, předchozím stavem, stářím. Svatby často mezi rodinami dojednávali dohazovači, takzvaní svodníci. Před svatbou byla projednávána výše věna. Rodina nevěsty poskytovala věno ženichovi. Nevěsta dostávala od rodiny ženicha obvěnění – protivěno. Mělo sloužit jako zabezpečení v případě jejího ovdovění.

---

¹² JIROUŠKOVÁ, J. *Svatební rituály u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 15-17

Pro mladou rodinu bylo věno i protivěno ekonomickým základem.¹³ Ekonomické zabezpečení mladé rodiny tedy bylo zajištěno zpravidla rodiči snoubenců. Poskytování věna bylo u nás běžným zvykem zvláště na venkově ještě koncem minulého století. V současné době se většinou mladí manželé musí finančně zabezpečit sami, což je pro ně někdy dosti obtížné.

Manželský a rodinný život ve feudální společnosti byl velmi rozmanitý především z hlediska sociální diferenciacce obyvatelstva. Rozdílná pravidla platila pro poddané na venkově, měšťanské obyvatelstvo a vrchnost. Určité skupiny poddaných byly omezovány v možnosti založit rodinu. K uzavření sňatku bylo nutné povolení vrchnosti. Mělo tím být zabráněno úniku pracovních sil na cizí panství a posílena osobní závislost poddaných na vrchnosti. Povolená svatba byla jednou z mála radostných událostí v životě poddaných.¹⁴

U měšťanského obyvatelstva nebyl vstup do manželství závislý na povolení vrchnosti, ale byly zde často jiné zábrany. Například řemeslníci měli pravidla určená cechovními organizacemi. Vyučený tovaryš se nemohl oženit, dokud nedosáhl mistrovského místa. V prostředí šlechty bylo manželství prostředkem politiky a rozšiřování moci. Sňatky byly často domlouvány již pro nemluvňata a oddavky prováděny mezi nezletilými dětmi.¹⁵

Katolická církev činila podstatný rozdíl mezi dětmi narozenými v manželství a ostatními. Nemanželské děti nepatřily do otcovy rodiny a neměly v ní dědické právo, nesměly nabývat nemovitosti, učit se řemeslům. Nárok na výživu vůči otci byl upraven velmi vágně.¹⁶

Kapitalistická společnost si postupně prosazovala právo nedotknutelnosti osobnosti a rovněž smluvní svobodu. Sňatek svobodných lidí také začal získávat povahu občanské smlouvy. Značný vliv měla Velká francouzská revoluce, po níž bylo kanonické právo nahrazeno právem civilním. V roce 1790 bylo manželství prohlášeno za světskou občanskou smlouvu. V některých západoevropských státech se dostaly sňatky a manželství do oblasti civilního práva dokonce ještě dříve (Holandsko 1580, Anglie 1653).

V našich zemích byl za vlády Josefa II. vydán roku 1783 Manželský patent. Přenášel rozhodování o manželských sporech na státní soudy a povoloval i nábožensky smíšené

---

¹³ JIROUŠKOVÁ, J. *Svatební rituály u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 28-29

¹⁴ KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1962, s. 82-83

¹⁵ KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1962, s. 91-100

¹⁶ KLABOUC, J. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1962, s. 74

sňatky. Manželství označil jako občanskou smlouvu, ale zachovával uzavírání církevní formou.¹⁷

Občanský zákoník z roku 1811 v podstatě sňatek jako občanskou smlouvu uznal, ale svobodnému uzavírání bránila celá řada úředních omezení v různých vrstvách společnosti. Měla zabránit nárůstu chudiny a nezabezpečených rodin. Definitivní změnu přinesla až nová ústava z roku 1867 – uzavření manželství se stalo občanskou záležitostí, čehož využívaly hlavně osoby bez vyznání, kterých ve společnosti přibývalo. Přes možnost volby většina našich předků dávala přednost církevním sňatkům až do roku 1950, kdy stát odebral církvím vedení matrik a sňatek uzavřený na úřadě stanovil jako jediný platný. Manželství vznikalo souhlasným prohlášením muže a ženy před národním výborem. Po uzavření civilního sňatku mohli manželé opakovat slib před zástupcem církve. Možnost, zvolit mezi občanským a církevním sňatkem, dostali manželé až od roku 1992.¹⁸

Svatba tedy postupně ztrácela význam ve spojení dvou rodin. Přestala být prostředkem k dosažení větší moci a majetku. Ztratila význam i jako legitimizace plození dětí. Výběr vhodného partnera není již v rukou rodičů, ale je věcí svobodné volby. Kritéria výběru jsou ovšem nejistá, rozhodnutí je pro mnohé složitým procesem. Dříve byl člověk součástí čitelné sociální struktury dané tradicí. Neměl sice tolik možností volby jako dnes, ale věděl, co se od něj očekává. Život byl pro něj z tohoto pohledu jednodušší. Spolu s pojetím manželství jako občanské smlouvy, která je vypověditelná kteroukoliv ze stran, se vytratila nezrušitelnost závazku. Na druhou stranu je nutno uvést, že úplná rodina bývala někdy plná násilí, zvláště, neporozumění a rozvod mohl být za dané situace dobrodiním.

2.2 Srovnání modelů manželství v minulosti a dnes

V tradiční společnosti byl obvyklý **patriarchální model manželství**. Dominantní postavení v něm měl muž, který ekonomicky zabezpečoval rodinu a rozhodoval o důležitých věcech. Žena se starala o domácnost, vychovávala děti a vytvářela harmonické prostředí. Postupem času s rozvojem zaměstnanosti žen a dvoukariérových manželství se stal běžným **egalitární model**, ve kterém jsou muž a žena rovnoprávní. Dosáhnout rovnosti je však obtížné, dodnes jsou některé práce považovány za ženské a jiné

¹⁷ KLABOUCH, J. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1962, s. 120

¹⁸ JIROUŠKOVÁ, J. *Svatební rituály u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 42-43

za mužské. Mnozí kritici proto obviňují tuto instituci z podpory přetrvávání nerovností mezi mužem a ženou a omezování osobnostního růstu.¹⁹ Vágnerová uvádí, že lpění na naprosté rovnosti navyšuje riziko vzniku konfliktních situací.²⁰

Společnost určuje pouze rámec, neurčuje způsob fungování manželství a rodiny. Obtížné je to pro partnery, kterým chybějí pozitivní vzory. Už před vstupem do manželství by se snoubenci měli domluvit na tom, jak si role a povinnosti rozdělí. Problémy nastávají, když sice tradiční role odmítnou, ale nevytvoří si žádný nový model.²¹

Podobně hovoří i Vágnerová, podle které je obsah rolí ovlivněn představami obou partnerů. Tyto představy jsou utvářeny především na základě zkušeností z primární rodiny. Vliv mají i vzory a informace prezentované v médiích, které obvykle bývají zkreslené. Někteří mladí lidé pak mají ve svých představách vytvořen ideální model, jehož uskutečnění však není pravděpodobné. Pod vlivem tohoto mýtu, jsou jakékoliv problémy pochopeny jako důkaz nevydařenosti vztahu.²² Ve většině případů je manželství založeno na vzájemné lásce. Po odeznění fáze vášnivé zamilovanosti, kdy dochází k idealizaci partnera, dochází někdy ve vztahu ke krizi. Pokud se pak protějšek nechová podle očekávaných představ, může nastat ve vztahu problém. Mnohdy se lidé nesnaží hledat společnou cestu, ale jednají jako při reklamaci vadného zboží. Je třeba partnera vyměnit nebo vrátit zpět. Individualistická ideologie klade na přední místo hodnot seberealizaci. Došlo též k oslabení monogamní morálky. Nevěra je společensky více tolerována.

Dosavadní výzkumy postojů opakovaně ukázaly, že většina nejmladší generace pokládá život v manželství za nejsprávnější formu rodiny. Manželství má tedy u obyvatel České republiky stále ještě vysokou hodnotu.²³ Navzdory těmto výzkumům je ale sňatečnost v posledních letech nízká. Vývoj sňatečnosti v České republice od roku 2000 do roku 2013 ukazuje následující graf.

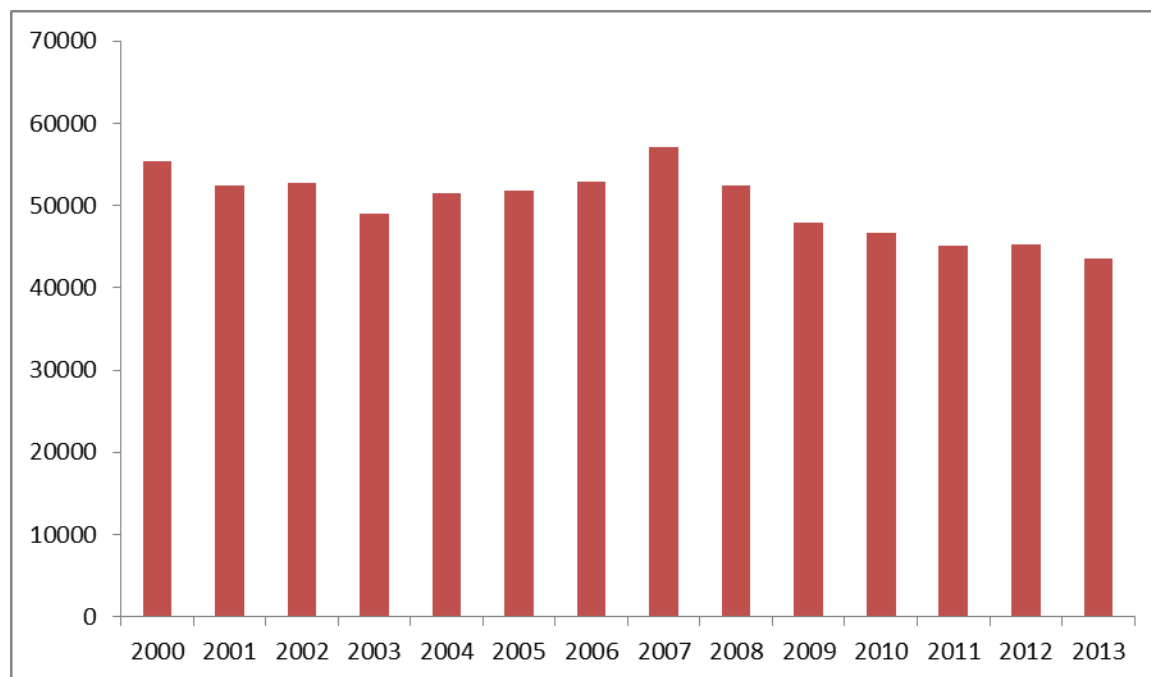
¹⁹ HARGAŠOVÁ, M., NOVÁK, T. *Předmanželské poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 18

²⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 339

²¹ HARGAŠOVÁ, M., NOVÁK, T. *Předmanželské poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 20

²² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 336

²³ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost. 2.*, upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, s. 262

Graf 1 Vývoj počtu sňatků v České republice v období 2000 - 2013

Zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

Z údajů, které vidíme v grafu lze vyčíst, že sňatečnost v letech 2000 až 2007 měla kolísavý charakter, od roku 2008 má spíše klesající tendenci, v roce 2013 dosáhla minima. Počet sňatků v tomto roce byl 43 499, což je nejnižší hodnota od roku 1918.²⁴

²⁴ ČSÚ. Demografická příručka 2013. Sňatky a bilance manželství v letech 1920-2013. *Český statistický úřad*. [online]. 7.12.2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9400413AC5/\\$File/130055140405.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9400413AC5/$File/130055140405.pdf)

3 INSTITUTE MANŽELSTVÍ

V následující kapitole blíže vymežíme okolnosti a podmínky vzniku i zániku manželství v České republice v současné době. Zkusíme také analyzovat jaké výhody či nevýhody uzavření sňatku přináší.

3.1 Vznik a zánik manželství

Manželství je právní institucí a v českém právním řádu je vymezeno Občanským zákoníkem v ustanovení § 655 jako „*trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“²⁵

Manželství mohou snoubenci uzavřít, pokud jim v tom nebrání zákonná překážky, mezi které patří nezletilost, nesvéprávnost, současně platné jiné manželství nebo registrované partnerství, vzájemné blízké příbuzenství, poručnictví, pěstounství.

Manželství vzniká zákonem stanoveným způsobem - sňatkem. Snoubenci si mohou zvolit sňatek občanský nebo církevní. Nejběžnějším místem, kde se odehrává svatební obřad, je stále radnice či úřad v místě bydliště. Jedná-li se o církevní sňatek, pak snoubenci vybírají kostel, kapli či jiné posvěcené místo. Někteří si pro svůj velký den volí i méně obvyklé lokality. Po domluvě s oddávajícím je možné vybrat si v podstatě jakékoliv místo pro uskutečnění svatebního obřadu. Velmi populární jsou hrady, zámky či zámecké zahrady. Svatby, které se zde odehrají, jsou více okázalé, nákladnější, pro některé velmi romantické, pro jiné kýčovité. Svatba může být poměrně drahou záležitostí, což je také často jednou z příčin jejího odkládání na pozdější dobu.

Svatba dnes slučuje obřadní úkony, právní normy, ale i množství starých zvyků a projevy folklóru. Z psychologického hlediska patří do skupiny přechodových rituálů. Rituály nám slouží k uchování duševního zdraví a rovnováhy. Pozitivně ovlivňují soudržnost rodiny, pocit sounáležitosti, stability, bezpečí. Pomáhají nám v adaptaci na životní změny. Svatební obřad má tedy i jiný význam, než získání papíru na to, aby spolu dva lidé mohli žít, jak můžeme občas slychat.

---

²⁵ Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník

Atributem manželství, který zmiňuje výše citovaný zákon, je trvalost. Trvalost je nutno chápat spíše jako dlouhodobost. Partneři stvrzují, že spolu nechtějí žít jen krátkodobě nebo na zkoušku. Právě závazek trvalosti odlišuje manželství od ostatních forem soužití. Zákon však pamatuje i na možnost ukončení manželství rozvodem, neboť každý nedokáže žít celý život v jednom svazku. Dnes již nejsou rozvedení stigmatizováni, ale rozvod je shledáván spíše jako lepší řešení, než setrvání v nefunkčním svazku.

Dle ustanovení § 755 odstavce 1 Občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. „*může být manželství rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“²⁶ Rozvod nesmí být v rozporu se zájmy nezletilých dětí, a proto také soud nejprve rozhoduje o poměrech dítěte v době po rozvodu rodičů.

Pravděpodobnost zániku manželství rozvodem je v současné době vysoká. S poměry v tradiční společnosti nemůžeme ale tento jev srovnávat i vzhledem ke skutečnosti, že tehdy panovala daleko vyšší úmrtnost než dnes. Mnohem více manželství bývalo ukončeno úmrtím jednoho z manželů. V současné době je společnost vůči rozvodům vysoce tolerantní. Udržování manželství za každou cenu je obecně spíše odmítáno. Souhlas s výrokem, že rozvod je jediným správným řešením v situacích, kdy manželé nejsou schopni řešit své problémy, vyjádřilo v roce 2001 dvě třetiny dotázaných.²⁷

K vyšší pravděpodobnosti rozvodu dle dosavadních sociologických výzkumů nejvíce přispívá nízký věk při uzavření sňatku. Nízkým věkem je myšlen věk nižší než 19 let. Tyto sňatky bývají uzavírány nejčastěji z důvodu neplánovaného těhotenství nevěsty. V posledních patnácti letech podíl těhotných nejmladších nevěst prudce poklesl, což je zapříčiněno rozšířením a dostupností antikoncepce. Na druhou stranu ovlivňuje pravděpodobnost rozvodu i věk vyšší než 30 let u žen a vyšší než 35 let u mužů. Tito snoubenci si již vypracovali nezávislý životní styl a hůře se přizpůsobují životu v páru. Více se rozvádějí manželství, ve kterých má žena vyšší vzdělání než muž, přičemž pravděpodobnost roste současně s výší rozdílu. Vyšší rozvodovost se udává u bezdětných manželství, naopak u manželství s třemi a více dětmi je rozvodovost nižší. Z hlediska doby trvání manželství je nejrizikovějším třetí až pátý rok trvání svazku. Druhý vrchol přichází po deseti až dvanácti letech. Pevnější jsou manželství rodičů s náboženským vyznáním.

---

²⁶ Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník

²⁷ PALONCYOVÁ, J. Změny české rodiny: mladá generace a demografický vývoj. *Výzkumný ústav práce a sociálních věcí*. [online]. 3. 2. 2003 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/japal.pdf>

Mírně zvýšenou pravděpodobnost rozvodu mají děti pocházející z rozvedených manželství.²⁸

3.2 Výhody a nevýhody manželství

Co může manželství v současné době nabídnout, v čem je výhodnější než ostatní formy partnerského soužití? Výhody a nevýhody můžeme hledat nejen v oblasti ekonomické a právní, ale i v oblasti emocionální.

U mnoha lidí je manželský a rodinný život jejich největším naplněním života. Spokojené manželství **přispívá významně k pocitu osobního štěstí** a to nejen v období časně dospělosti, ale i ve stáří.²⁹ I šťastná manželství však bývají vystavena krizím a soužití pak přestává být harmonické. Příčiny krizí mohou být různé – nevěra, poruchy v komunikaci mezi partnery, sexuální nesoulad, finanční problémy, nezaměstnanost, nedostatek tolerance a mnohé další. Jedinci mohou tedy v manželství zažívat i nepříjemné pocity zklamání, nesvobody. Tyto problémy se však netýkají jen manželství, ale i nesezdaných soužití.

Muž i žena získávají v manželství určité nové role, které znamenají přijetí životního stylu dospělosti. Volí si vlastní strategie řešení konfliktů, styl komunikace, hodnoty. Manželství jim **nahrazuje původní orientační rodinu**.³⁰

Manželství plní také funkci **uspokojování psychických potřeb jedince**. Některé z nich lze dobře saturovat i v partnerském vztahu, přesto jsou některé v manželství uspokojovány lépe. Jedná se například o potřebu seberealizace, kdy uzavření manželství je splněním sociální normy společnosti. Důležitá je i potřeba otevřené budoucnosti ve smyslu společných životních plánů a společného cíle. Dále můžeme uvést potřebu citové jistoty. Tím, že je vztah úředně potvrzen, je vůči okolí demonstrována sounáležitost manželů. Běžné konflikty vztah ohrožují méně než v případě nesezdaného páru, neboť rozpad je nutno potvrdit institucionálně a není možné kdykoliv jednoduše odejít. Rozvod funguje jako pomyslná brzda rozchodu.³¹

Manželství může být zvláště individualisticky zaměřeným člověkem vnímáno jako **omezení osobní svobody a osobního rozvoje**. V manželství dochází více než

²⁸ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008, s. 223-227

²⁹ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Vyd. 3., Praha: Grada, 1998, s. 160

³⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 335

³¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 334

v nesezdaném soužití k ekonomické propojenosti dvou lidí. Tato propojenost může být vnímána jako výhoda, ale i jako nevýhoda.

Výhody a nevýhody manželství z právní a ekonomické stránky:

- Dědění - manžel nebo manželka dědí v první skupině spolu s dětmi. Je výhodné v případě, že zůstavitel nebyl zadlužen;
- Informování o zdravotním stavu manžela nebo manželky a vzájemné zastupování v běžných záležitostech;
- Vdovecký/vdovský důchod;
- Sleva na dani - je výhodou pouze v případě, že jeden z manželů nepracuje, neboť roční příjmy jsou omezeny hranicí 68 000 Kč;
- Vzájemná vyživovací povinnost – je výhodou pokud se jeden z manželů dostane do nenadálé životní situace jako je těžký úraz, chronická nemoc. V případě nesezdaného soužití by neměl žádnou právní možnost požadovat, aby se o něj druhý partner postaral a byl by odkázán pouze sám na sebe. Soužití nesezdaných párů nezakládá vzájemnou vyživovací povinnost. Avšak podle některých právních odborníků může být právní institut vyživovací povinnosti jednou z příčin klesajícího počtu sňatků, neboť partneři se již předem obávají právních následků neúspěchu svého manželství.³²
- Finanční náklady spojené se svatbou a případně rozvodem;
- Nutnost výměny osobních dokladů po svatbě;
- Možnost osvojení dítěte - je výhodou zejména při narůstající neplodnosti párů;
- Dostupnost sociálních dávek - chudším skupinám se vyplatí do manželství nevstoupit a předstírat, že žena žije sama;³³
- Společné jmění manželů – může být výhodou i nevýhodou, v následujícím textu se budeme problému více věnovat.

Problematika společného jmění manželů je velice rozsáhlá a komplikovaná a mohla by být samostatným tématem bakalářské práce. Společné jmění manželů je výhodné jako záruka případného spravedlivého rozdělení, pokud manželé společně získali majetek. Nevýhodné je ovšem v případě dluhů jednoho z nich. Určitou ochranu může přinést předmanželská

³² FRANCOVÁ, M. DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 31

³³ HAMPLOVÁ, D. *Děti na psi knížku?: mimomanželská plodnost v ČR*. Vyd. 1. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2007, s. 152-153

smlouva nebo zúžení společného jmění manželů. Nejistota ohledně rozsahu ručení mezi manželi za dluhy společné či za dluhy jen jednoho z nich je v poslední době velká. Legislativa se neustále mění. Média nás o tomto problému informují poměrně často, ale většinou zkresleně a neúplně. Nejistota podporuje některé páry v rozhodnutí, do manželství raději nevstoupit.

Případy, kdy jeden z manželů se bez vědomí druhého zadluží a následky pak nese i ten, který nic nezavinil, jsou v poslední době časté. Tuto skutečnost jsem si potvrdila i na praxi v Občanské poradně Brno. Občanská poradna poskytuje rady, informace a pomoc lidem, kteří se ocitli v tíživé životní situaci nebo kterým taková situace hrozí. Jedna z oblastí, jíž se věnují, je poskytování dluhového poradenství. Služby poradny jsou bezplatné, anonymní a ročně je využije asi 2700 klientů. Dalšími problémy v souvislosti s manželstvím, se kterými se setkávají, jsou například domácí násilí, problémy při řešení rozvodu, neplnění vyživovací povinnosti.

Uvedený přehled výhod a nevýhod je pouze výčtem některých z nich a není vyčerpávající. S tématem manželství též úzce souvisí rodinná problematika, kterou se budeme zabývat v následující části práce.

4 SOUČASNÁ RODINA

Termín rodina má vícero výkladů a můžeme ho pochopit různými způsoby. V české legislativě definici tohoto pojmu nenajdeme. V Sociologickém slovníku je rodina definována jako dlouhodobé a solidární soužití příbuzných osob.³⁴ To je ale stav, který byl platný především v minulosti, protože v současné době se mnoho rodin od této definice odchyluje. Členové rodiny nebývají dnes často spojení příbuzenskými vazbami. V následující kapitole se budeme věnovat problémům současné rodiny z hlediska jejího uspořádání.

4.1 Problémy současné rodiny

Podle Sobotkové již rodina není jednolitou a stereotypní jednotkou společnosti, protože rodinné formy se mohou velmi odlišovat. Proto neexistuje jediný a správný model rodiny.³⁵ Podoba dnešní rodiny se velmi změnila a zahrnuje různé formy soužití jejich členů. Pojem rodina může být použit, jestliže mezi blízkými lidmi fungují intenzivní a dlouhodobé psychologické a emocionální vazby. Rodinu tak může tvořit i nesezdaný pár rodičů s dětmi, jeden rodič s dětmi, rodiče pečující o děti ve střídavé péči, pěstounská rodina.

Před rokem 1990 se v České republice přes devadesát procent dětí rodilo do manželské rodiny.³⁶ Mimo manželství se jich tedy rodilo méně než 10%. Dle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky narůstá v posledních letech podíl dětí narozených mimo manželství. V roce 2011 se mimo manželství narodilo 41,8% dětí, v roce 2012 se podíl ještě zvýšil na 43,4% dětí. K tomuto trendu dochází i v dalších zemích Evropy.³⁷ Z uvedených statistických dat lze pozorovat, že téměř polovina rodin s malým dítětem již nesplňuje dřívější představy o jejím uspořádání.

Helus zmiňuje následující problémy současné rodiny:

1. Rodinný svazek je méně pevný a trvalý, děti vyrůstají v proměnlivém a nestabilním prostředí;

³⁴ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, s. 206

³⁵ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 12

³⁶ HAMPLOVÁ, D. *Děti na psí knížku?: mimomanželská plodnost v ČR*. Vyd. 1. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2007, s. 27

³⁷ ÚZIS ČR. Zpráva o rodičce 2012. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR*. [online]. 2013 [cit. 2014-11-27]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/zprava-rodicce-2012>

2. Rostoucí počet rodin bez otce a tím vyvstávající problémy s identifikací chlapců s mužským genderem;
3. Do věku prarodičů dorůstá generace, kterou již postihla proměnlivost rodinných svazků a jejich vnoučata nemívají možnost, poznat skrze ně tradici rodinné semknutosti.

Jako pozitivní lze vidět větší otevřenost rodiny vůči svému sociálnímu okolí, než v rodině tradiční, která byla více pohroužena sama do sebe. Větší roli bude v budoucnu asi představovat svět přátel, kolegů, známých.³⁸

Obecně se předpokládá, že většina neprovdaných matek žije s partnerem v nesezdaném soužití. Novější studie však tento předpoklad vyvracejí. Podstatná část těchto matek žije sama a podíl osamělých matek trvale stoupá.³⁹ Snížil se také počet dětí v rodině a ubývá rodin, kde jsou více než dvě děti. Založení rodiny bývá odsouváno do vyššího věku a prvorodičky stárnou. Na okolnosti ovlivňující porodnost a sňatečnost se zaměříme v následující kapitole.

4.2 Faktory ovlivňující sňatečnost a porodnost

Většina faktorů ovlivňující tyto demografické procesy je totožná, tudíž o nich budeme pojednávat ve společné kapitole.

Odkládání založení rodiny je některými odborníky vysvětlováno **vyšší mírou ekonomické a sociální nejistoty** v současné společnosti a **proměnou její hodnotové orientace**.⁴⁰ Dochází k posílení individualismu, zdůrazňování seberealizace jedince a jeho práv. S tím souvisí také změna životního stylu. Rodičovství omezuje trávení volného času způsobem, na který byl jedinec zvyklý. Kariérní postup nebývá dnes zaručen pouhým absolvováním vysoké školy, ale očekává se, že mladí lidé podstoupí další vzdělávání, zahraniční stáže, budou ochotni jezdit na služební cesty. Pracovní kariéra vyžaduje rovněž časovou flexibilitu, což je zvláště pro matky s malými dětmi obtížné. Rodičovství bývá často vnímáno jako **omezení kariéry**. Rodičovství přináší mnoho omezení a povinností, vyžaduje zodpovědnost. Mít děti je též finančně náročné, mladí lidé si to uvědomují a chovají se racionálně. Nejprve si obvykle pořizují bydlení, vybavení domácnosti.

³⁸ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 142-143

³⁹ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, s. 272

⁴⁰ RABUŠIC, L. a KOCOURKOVÁ, J. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Vyd. 1. Praha: Katedra demografie a geodemografie Př. F. UK v Praze, 2006, s. 66

Finanční zátěž může být i svatba, která bývá odkládána na pozdější dobu i z tohoto důvodu.

Někteří lidé přemýšlí nad tím, zda je zodpovědné přivádět dítě na **svět, ve kterém je tolik problémů a nejistot**.⁴¹ Obávají se budoucích potíží v globalizované společnosti - možných válečných konfliktů, jaderné katastrofy, ekologických problémů, teroristických útoků, šíření epidemií a dalších problémů. S tímto souvisí i obavy o zdravotní stav dítěte.

Téměř padesátiprocentní pravděpodobnost, že manželství bude ukončeno rozvodem, vytváří ve společnosti klima nejistoty, pochybností a rezervovanosti vůči této instituci.⁴² Vysoká pravděpodobnost rozvodu bývá velice často citována v médiích a Možný ji dokonce označuje jako sebenaplňující se proroctví.⁴³ Lidé uvěří předpovědi, začnou podle ní jednat a předpověď se stane skutečností. Rozvod se zdá snazší možností řešení problémů, když neustále slyší, že je tak obvyklý a častý. Přitom padesátiprocentní úhrnnou míru rozvodovosti navyšují i opakované rozvody a jsou do ní započítány rozvody druhých a dalších manželství. **Obavy z případného komplikovaného rozvodu** mohou být tedy také jednou z příčin, proč lidé do manželství nechtějí vstupovat.

Dle Vágnerové je rozhodnutí, zda založit rodinu, ovlivněno i vlastní **pozitivní nebo negativní zkušeností z dětství**.⁴⁴ Lidé, kteří prožili své dětství ve fungující rodině, budou pravděpodobně ochotněji zakládat rodinu, než ti, kteří mají na své dětství špatné vzpomínky díky rozvodu rodičů.

Jako příčina poklesu porodnosti je zmiňován také **klesající zájem mužů o otcovství**.⁴⁵ Tato příčina je odvozena z faktu, že se zvyšuje počet mužů žijících samostatně a zároveň vzrůstá počet matek, které své děti vychovávají samy.

Odsouvání rodičovství na pozdější dobu je jistě zodpovědné. Pokud vše půjde podle plánu budoucího rodiče, dítě bude lépe finančně zabezpečeno a rodič nebude mít pocit, že mu v životě něco uteklo. Na druhou stranu ale může ve vyšším věku chybět ochota změnit pohodlný životní styl bez dětí, opustit kariéru, a taktéž se vyskytuje více zdravotních komplikací. Pro ženy může být ve vyšším věku problematické nalézt vhodného partnera ochotného založit rodinu.

---

⁴¹ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 145

⁴² HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, s. 148

⁴³ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, s. 276

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 345

⁴⁵ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, s. 266

Bezdětnost

Rezignace na rodičovskou roli není v historii lidské společnosti nic nového. V minulosti šlo nejčastěji o oběť Bohu v podobě celibátu a bezdětnosti kněží, mnichů, jeptišek. Chůvy, učitelky, služebné také většinou zůstávaly bez vlastních dětí.

U bezdětnosti musíme rozlišovat, zda je nedobrovolná v důsledku neplodnosti nebo jde o záměrné rozhodnutí. Rodičovství člověka jistě obohacuje, dává mu obrovskou motivaci, ale na druhou stranu ho také omezuje a svazuje.

Mýtus, že všichni normální lidé chtějí děti a těší se na ně, může v případě, že to jedinec takto necítí, působit jako stres a negativně ovlivňovat jeho sebehodnocení.⁴⁶ Rodičovství dnes již není samozřejmostí a potenciální rodiče si obvykle kladou před svým rozhodnutím mnohé otázky o případných kladech a záporech. Negativní stereotyp bezdětné ženy již není tak silný jako v dřívějších dobách, kdy žena neplánující děti, byla považována za sobeckou, chladnou, případně nešťastnou či citově nestálou.

Až třetina párů zůstává v Německu ze svého rozhodnutí celoživotně bezdětná a také u nás podíl dobrovolně bezdětných stoupá.⁴⁷ Tento fenomén se stává společensky významnou alternativou. Dobrovolně bezdětní se sdružují v NoKidding klubech, které organizují společné akce, při nichž se členové mohou setkávat a diskutovat. Mnohdy se cítí diskriminováni jako opovrhovaná menšina. Odmítají také běžně rozšířenou představu o spojitosti dobrovolné bezdětnosti s kariérismem či sobectvím. Některé jejich názory jsou ovšem až extrémní.

4.3 Alternativní formy partnerského soužití

Nesezdané soužití

Od mladých lidí dnes můžeme často slyšet, že na to, aby spolu žili, nepotřebují žádný papír. Nesezdané soužití je oproti minulosti veřejným míněním lépe tolerováno. Nárůst párů, žijících spolu v nesezdaném soužití je trendem současné společnosti. Soužití se také označuje jako kohabitace, faktické manželství, vztah na psí knížku, vztah druha a družky. Zatímco manželství je v zákoně poměrně přesně definováno, nesezdané soužití nikoliv.

⁴⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 347

⁴⁷ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost. 2.*, upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, s. 22

Jandourek kohabitaci definuje jako dlouhodobé nebo trvalé soužití muže a ženy mimo manželství.⁴⁸ Důvody soužití bez sňatku mohou být různé, zpravidla to bývá snaha vyzkoušet, zda bude společné soužití fungovat. Některé páry odmítají instituci manželství úplně, a ani do budoucna o uzavření sňatku neuvažují.

V devadesátých letech mladí lidé nesezdané soužití chápali jako manželství na zkoušku a pokud zjistili, že si ve společné domácnosti rozumí, obvykle se před narozením dítěte sezdali. Dnes řadu z nich ani tato skutečnost k rozhodnutí uzavřít sňatek nepřiměje. Nesezdané soužití se objevovalo již v tradiční společnosti, především u párů, kterým nebylo dovoleno uzavřít legálně sňatek. Ve třetí třetině 20. století se v Evropě začalo rozšiřovat podle skandinávského vzoru. Bylo jednou z příčin snižování sňatečnosti.

Vágnerová uvádí, že v nesezdaném soužití je pro partnery obtížnější dosáhnout takové intimity jako v manželství. Může uspokojovat emocionální i sexuální potřeby, ale na druhé straně může takový model vytvářet pocit nespokojenosti s nestabilní situací. Nesprávná je představa o větší trvalosti a naplnění tohoto svazku, neboť se rozpadá snáze než manželství. Důležitou roli hraje to, že rozchod není vázán na žádný institucionalizovaný akt, proto je snazší z něj odejít.⁴⁹ S tímto se shoduje i Možný, podle kterého zahraniční studie ukazují, že nesezdaná soužití představují obecně méně stabilní formu rodiny a jen zřídka nahrazují dětem emocionální jistotu a pevné zázemí.⁵⁰

Kromě tohoto modelu se postupně začíná objevovat i další fenomén, který bývá označován jako „living apart together“ (LAT). Česky by se dal název přeložit jako oddělené soužití. V tomto modelu má každý z partnerů svoji domácnost a ani po delší době se nestěhují do domácnosti společné, přestože jim to podmínky dovolují. Model je často využíván mladými lidmi, kteří bydlí společně s rodiči, využívají výhod mateřské péče a úspory peněz. Dalšími typickými partnery sdílejícími tento model soužití, jsou lidé po rozvodu nebo rozchodu. Jsou již zvyklí na své soukromí a obávají se dalšího zklamání při společném soužití.

Rodina s jedním rodičem

Tato situace může mít různé příčiny. Rodiče se mohli rozvést, rozejít, jeden z nich zemřel anebo vyrůstá dítě jen s jedním z rodičů, zpravidla s matkou, už od narození. V neúplných rodinách se často setkáváme se sníženými možnostmi harmonizace pracovních a rodinných

⁴⁸ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, s. 215

⁴⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, s. 343

⁵⁰ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, s. 273

povinností. Pokud je rodič s dítětem nebo dětmi sám, je taková rodina více ohrožena chudobou.

V obecném povědomí dlouho převládala představa svobodné matky jako mladé ženy, která otěhotněla neplánovaně. Vzhledem k nízké rozšířenosti antikoncepce nebývala tato situace nijak neobvyklá. Současný stav je ale odlišný. Přibývá starších žen, které nemohou najít vhodného dlouhodobého partnera. Velmi si ale přejí mít dítě dřív, než bude pozdě.⁵¹ Dítě si tak opatří i přesto, že dlouhodobého partnera nemají.

Tradiční předpoklad, že děti musí mít otce, aby se vyvíjely normálně, dosud nebyl potvrzen, neboť výzkumy neprokázaly přímou souvislost. Model ideální rodiny se dvěma rodiči není v reálném životě vždy realizován, ale přesto má svůj stálý význam. Kvalitní vztah mezi rodiči funguje jako model, podle něhož se děti učí vytvářet své budoucí vztahy. Pokud ovšem dojde k rozvodu, nemusí to vždy znamenat nevyhnutelný a trvalý handicap pro vývoj dítěte.⁵²

Single

I v tradičních společnostech žili někteří lidé trvale samostatně bez rodiny. Podíl jejich zastoupení ve společnosti se pohyboval asi kolem dvanácti procent. Dnes se v některých zemích tento podíl začíná přibližovat čtvrtině obyvatel.⁵³

Jandourek definuje single jako jedince, který nechce uzavírat manželství, protože mu život o samotě vyhovuje. Chce se věnovat kariéře, svým osobním zálibám, vstupovat do více sexuálních vztahů. Druhou stranou mohou být pocity osamělosti a izolace.⁵⁴

Tato definice je příliš obecná, protože důvody, proč žít jako single, mohou být různé. Odborníky byly vytvořeny různé typologie single. Rozsáhle používaná je ta, která rozlišuje, zda se jedná o situaci na základě dobrovolnosti či nedobrovolnosti a dočasnosti či stability:

- Dobrovolní dočasný – odkládají párovou budoucnost, nemá pro ně větší důležitost;
- Dobrovolní stabilní – jsou spokojeni se svým stavem, neplánují změnu;

⁵¹ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 156

⁵² SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 175-176

⁵³ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, s. 200

⁵⁴ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, s. 203

- Nedobrovolní dočasní – aktivně hledají partnera;
- Nedobrovolní stabilní – rozvedení, ovdovělí, dosud nezadaní, kteří nenašli partnera a akceptují tento stav.⁵⁵

Realitou také často je, že single tak úplně osamocen nebývá. Má partu přátel, se kterými se pravidelně stýká. Současná globální ekonomika vyžaduje flexibilní pracovníky, ochotné stěhovat se za prací, schopné zvládat dlouhé přesčasy, neplánované služební cesty a další povinnosti nepříznivě ovlivňující rodinný život. Proto také někteří lidé volí dobrovolně tuto cestu.

Výzkumy ovšem opakovaně prokázaly, že lidé žijící tímto stylem vykazují vyšší nemocnost, vyšší pravděpodobnost sebevraždy a vyšší sklon k závislosti na alkoholu.⁵⁶

Registrované partnerství

V České republice je registrované partnerství legislativně upraveno od roku 2006. První země, ve které došlo k uzákonění, bylo Dánsko, a to již v roce 1989. Jedná se o svazek mezi partnery stejného pohlaví. Partneři mají podobná práva a povinnosti jako v manželství. Jedná se o podávání informací o zdravotním stavu partnera, dědické právo, možnost vzájemného zastupování, vyživovací povinnost. Nevzniká jim ale společné jmění.

Homosexuální menšina začíná být společností více tolerována. Ve spojitosti s rodičovstvím a osvojováním dětí homosexuálními páry, je však prozatím tolerance slabá a zdá se, že veřejnost zatím ještě u nás na tuto skutečnost není připravena.

Budoucnost rodiny

V sociální pedagogice se tématem proměny podoby rodiny zabývá Procházka, podle něhož bude narůstat počet párů žijících v nesezdaném soužití. Mladí lidé budou sňatek i založení rodiny ještě více odkládat, případně nebudou mít děti vůbec.⁵⁷

O něco optimističtější předpověď nám dává Beck. V budoucnu pravděpodobně jeden typ rodiny nebude vytlačen typem jiným, nýbrž vedle sebe bude současně vznikat a existovat

⁵⁵ STEIN 1981 in MAREŠ, P. a POTOČNÝ, T. *Modernizace a česká rodina*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2003, s. 227

⁵⁶ NOVÁK, T. in *Rodinné listy: měsíčník pro právo, politiku, ekonomiku a kulturu*. Praha: Karel Havlíček – Havlíček Brain Team, 3/2013. s. 30

⁵⁷ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, s. 117

široké spektrum rodinných i nerodinných forem života. Mnohé z nich budou jako různé fáze integrovány do jedné celkové biografie.⁵⁸ Jedinec tak možná různé části svého života prožije v různých společenstvích - vystřídá život v manželství, v nesezdaném soužití, jako single, v komunitě.

A jaké postoje mají k jednotlivým formám rodinného soužití mladí lidé? Tedy ti, jichž se v blízké budoucnosti otázka volby jakou rodinu založit a zda vůbec, dotýká. Na to se budeme snažit odpovědět v následující části této práce.

---

⁵⁸ BECK, U. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s.195

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM POSTOJŮ MLADÝCH DOSPĚLÝCH K MANŽELSTVÍ A RODIČOVSTVÍ

Praktická část vychází z problematiky v teoretické části práce. Prostřednictvím kvantitativního výzkumu je zjišťováno, jakou formu rodinného soužití preferují mladí dospělí lidé. Zejména jsme se zaměřili na jejich postoje k manželství. Je provedeno srovnání jednotlivých postojů žen a mužů. Dále jsou zkoumány jejich postoje k rodičovství.

5.1 Cíl výzkumu, hypotézy

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jakou formu rodinného soužití mladí lidé preferují, jak velká část z nich upřednostňuje jinou formu soužití než manželství, jaké postoje zauímají k manželství. Zejména budeme ověřovat, jak vnímají manželství z hlediska právních a majetkových záruk, ve vztahu k výchově dětí, z pohledu uspokojování potřeb. Dále je cílem výzkumu zjistit jejich postoje k rodičovství a hlavní důvody odkládání rodičovství do vyššího věku.

Na základě teoretického rámce jsou stanoveny hypotézy, které budou prostřednictvím výzkumného šetření potvrzeny nebo vyvráceny.

H1: Většina respondentů považuje manželství za nejlepší formu rodinného soužití.

H2: Respondenti, kteří vyrůstali v manželské rodině, preferují manželství více než ostatní.

H3: Ženy vnímají rodičovství jako omezení kariéry matky více než muži.

H4: Ekonomické důvody nepovažují respondenti za hlavní příčinu odkladu rodičovství.

H5: Muži mají menší zájem o rodičovství než ženy.

5.2 Zvolená metoda a výzkumný soubor

Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda, která pracuje s deduktivním přístupem. Pro získání dat byl vytvořen dotazník obsahující celkem 25 otázek. Cílem dotazníku bylo získat odpovědi na stanovené hypotézy. Pro vytvoření dotazníku byly využity některé otázky z výzkumu „Rodina 2001“ realizovaného Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí. Dotazník byl doplněn dalšími otázkami tak, aby vyhovoval danému šetření. Otázky jsou uzavřené, ve dvou případech se jedná o polootevřené otázky, kdy mají respondenti možnost uvést jinou než nabízenou odpověď. Na začátek dotazníku je zařazeno pět otázek,

zjišťujících demografické údaje. V další otázce přímo zjišťujeme preferenci formy rodinného soužití. V následujících otázkách jsou ověřovány postoje respondentů pomocí otázek konstruovaných jako Likertova škála. Další otázka pomocí intervalové škály zjišťuje, jaké hodnoty jsou pro respondenty důležité. V poslední otázce je použita pořadová škála a zkoumá nejdůležitější důvod odkládání rodičovství. Vzor dotazníku je přiložen v příloze. Pro zpracování výsledků byla získaná data převedena do programu MS Excel a dále zpracována formou tabulek a grafů. Výhodou dotazníku je anonymita, zvláště pokud se dotazujeme na intimní témata, kterými postoje k manželství a rodičovství jsou.

Základním souborem jsou studenti vysokých škol ve městě Brně. Protože nemáme k dispozici statistické údaje o základním souboru, byl výběrový soubor získán pomocí účelového výběru. Účelový výběr vychází z úsudku výzkumníka o tom, co by mělo být pozorováno.⁵⁹ Byli osloveni vyučující na dvou brněnských vysokých školách, kteří dotazníky rozdali studentům na přednášce. Jednalo se o studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a studenty Stavební fakulty Vysokého učení technického. Výzkum byl realizován v říjnu a listopadu roku 2014. Nejprve byla provedena pilotáž, při níž bylo osloveno 10 respondentů. Pro několik z nich byly nesrozumitelné pokyny k vyplnění otázky č. 8. Na základě tohoto zjištění, bylo zadání otázky upraveno. Výsledky výzkumu nelze generalizovat na celý základní soubor, ale týkají se pouze výběrového souboru a získaná data mají pouze orientační charakter.

5.3 Interpretace výsledků výzkumu

Bylo rozdáno celkem 130 dotazníků. 14 dotazníků muselo být vyřazeno, neboť nebyly vyplněny kompletně. Do výběrového souboru bylo zařazeno celkem 116 respondentů. Návratnost dotazníků činila 89%. 71 respondentů (61%) byli studenti Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. 45 respondentů (39%) studovalo na Stavební fakultě Vysokého učení technického. Věk všech respondentů odpovídal období mladé dospělosti, pohyboval se v rozmezí od 20 do 27 let. Průměrný věk byl 22,4 let. Ve výběrovém souboru tvořily větší zastoupení ženy v počtu 68 (59%). Mužů bylo 48 (41%).

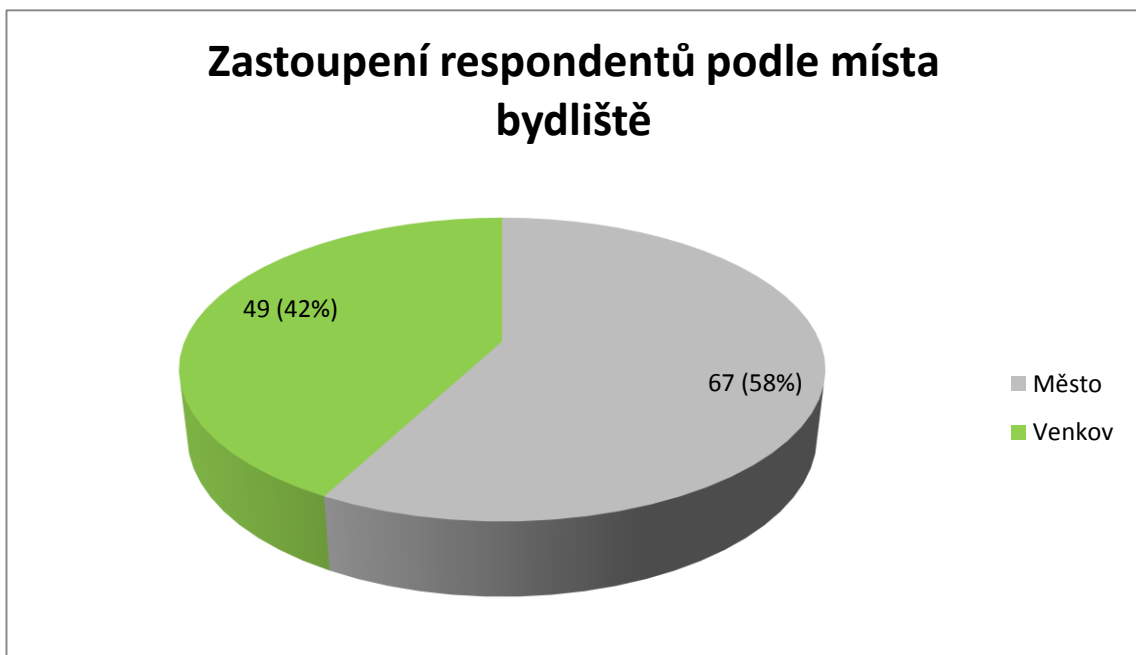
---

⁵⁹ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1993, s. 112

Graf 2 Složení respondentů dle pohlaví

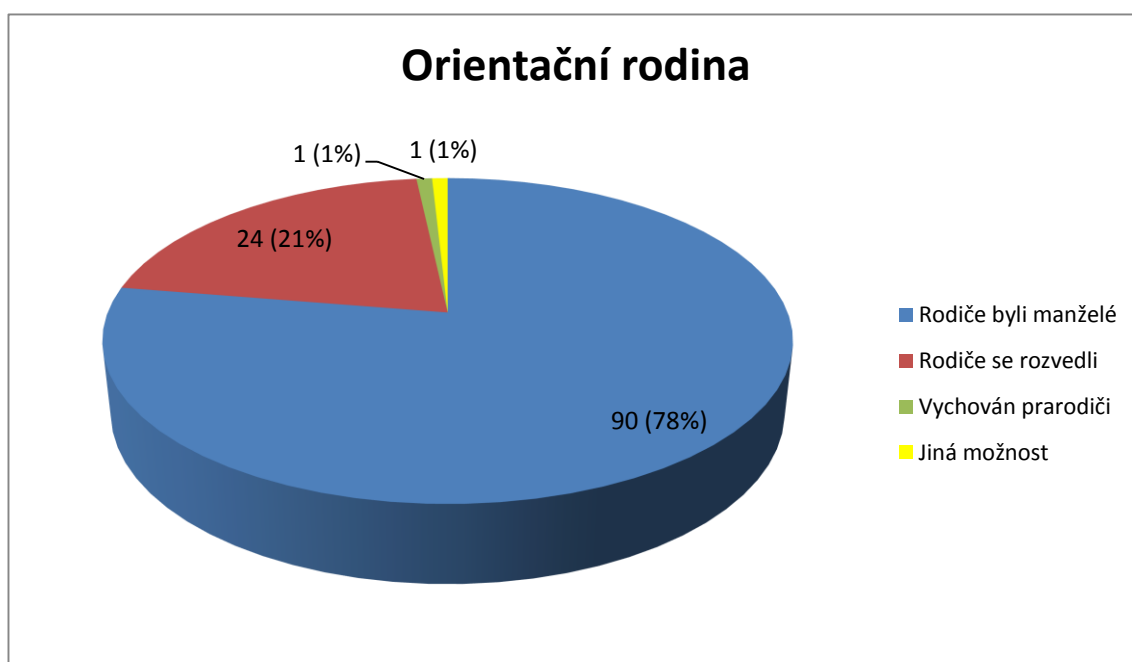
V otázce č. 3 jsme se dotazovali na současný rodinný stav respondentů. 112 (97%) z nich bylo ve stavu svobodný/svobodná, pouze 4 (3%) respondentky byly vdané.

Otázka č. 4 zjišťovala, v jakém prostředí respondenti prožili své dětství a dospívání. 67 (58%) prožilo své dětství a dospívání ve městě, 49 (42%) na venkově.

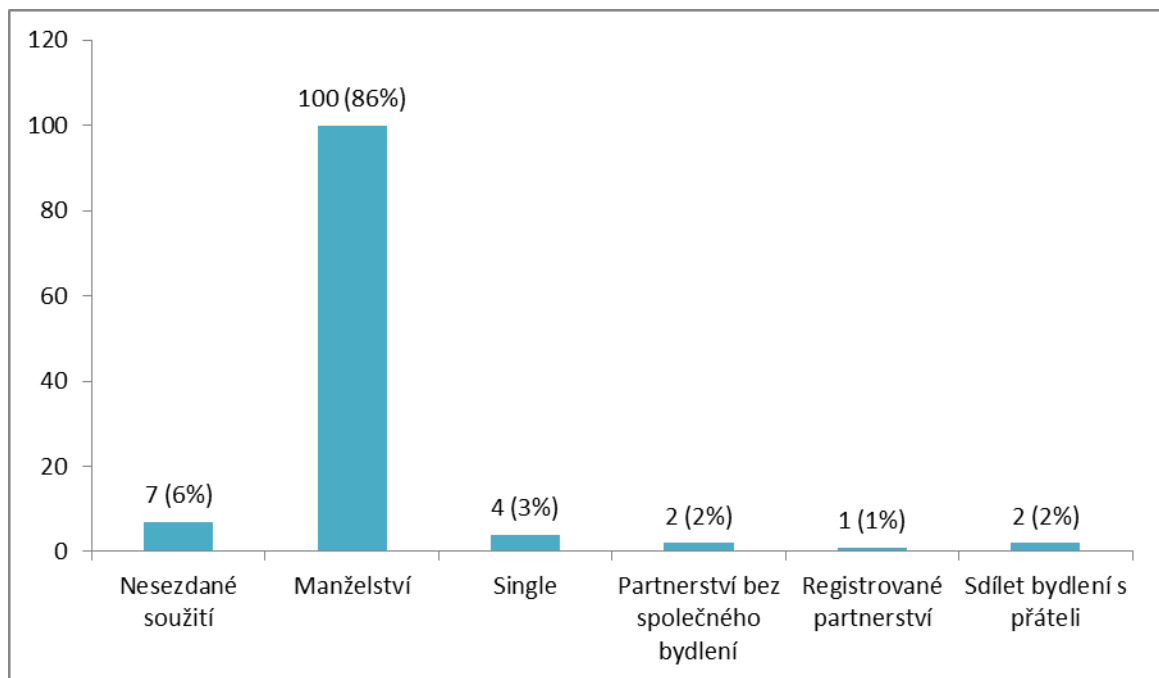
Graf 3 Zastoupení respondentů podle místa bydliště

V následující otázce jsme se dotazovali, jakou formu má orientační rodina respondentů. 90 (78%) z nich vyrostlo v úplné rodině, kdy rodiče žili v manželském svazku. 24 (21%) prožilo během svého dětství nebo dospívání rozvod rodičů. 1 respondent vyrůstal s prarodiči a 1 uvedl, že rodiče byli původně manželé, po úmrtí otce se matka znovu provdala a poté rozvedla. Žádný z respondentů nevyrostal v rodině, ve které by rodiče spolu žili v nesezdaném soužití. Respondenti se narodili v letech 1987 – 1994, kdy ještě nesezdané soužití partnerů nebylo tak rozšířené, jako v současné době.

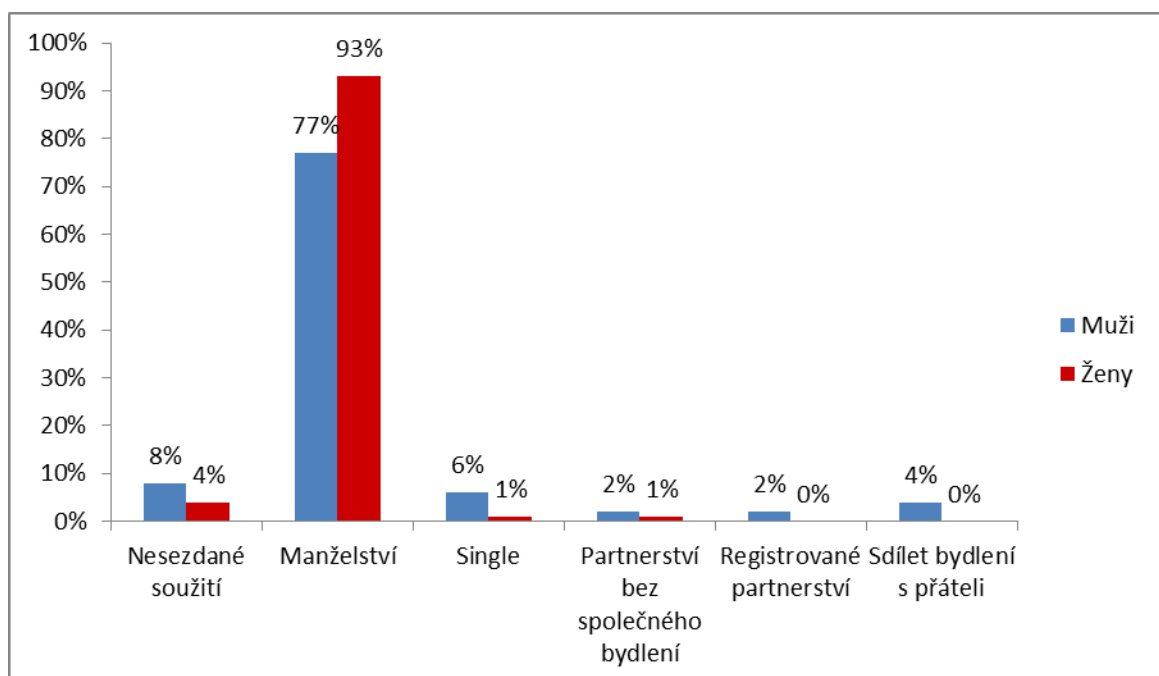
Graf 4 Orientační rodina

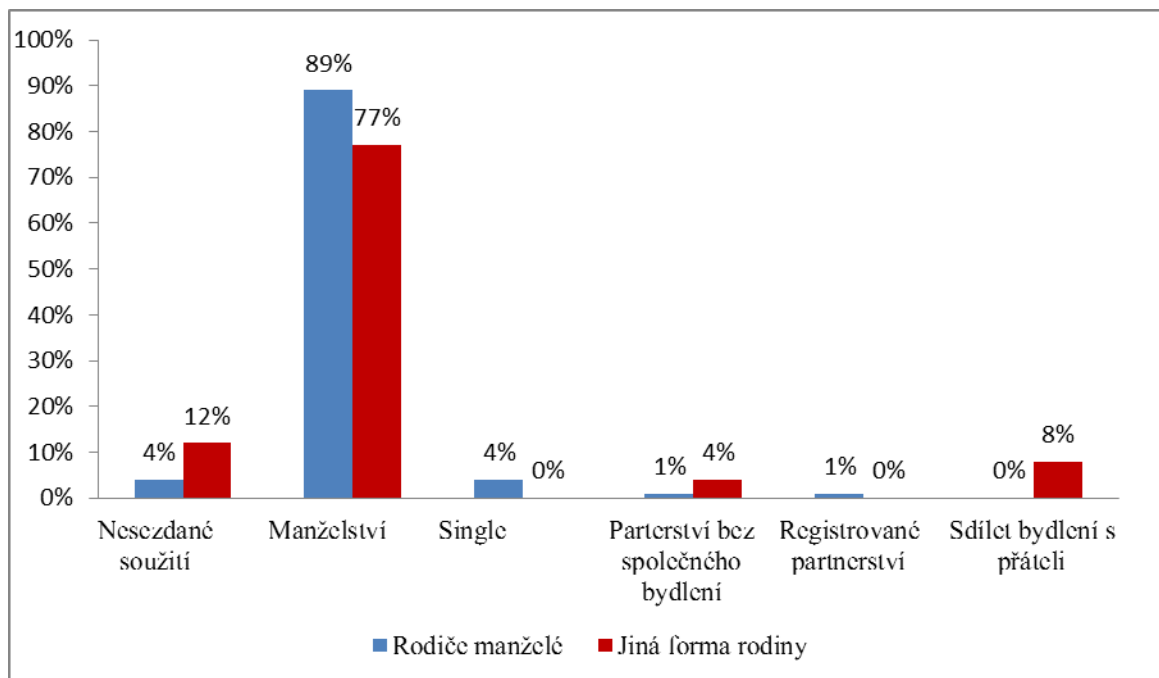
Otázka č. 6 zjišťovala preference respondentů ohledně formy rodinného soužití. Z celkového počtu jich 100 (86%) uvedlo jako nejlepší formu rodinného soužití manželství. Jenom 7 (6%) preferuje nesezdané soužití, 4 (3%) chtějí žít jako single, 2 (2%) respondenti uvedli jako nejlepší formu rodinného soužití partnerství bez společného soužití. 1 (1%) respondent preferuje registrované partnerství. 2 (2%) respondenti odpověděli, že nejlepší je sdílet bydlení s přáteli.

Graf 5 Nejlepší forma rodinného soužití – všichni respondenti

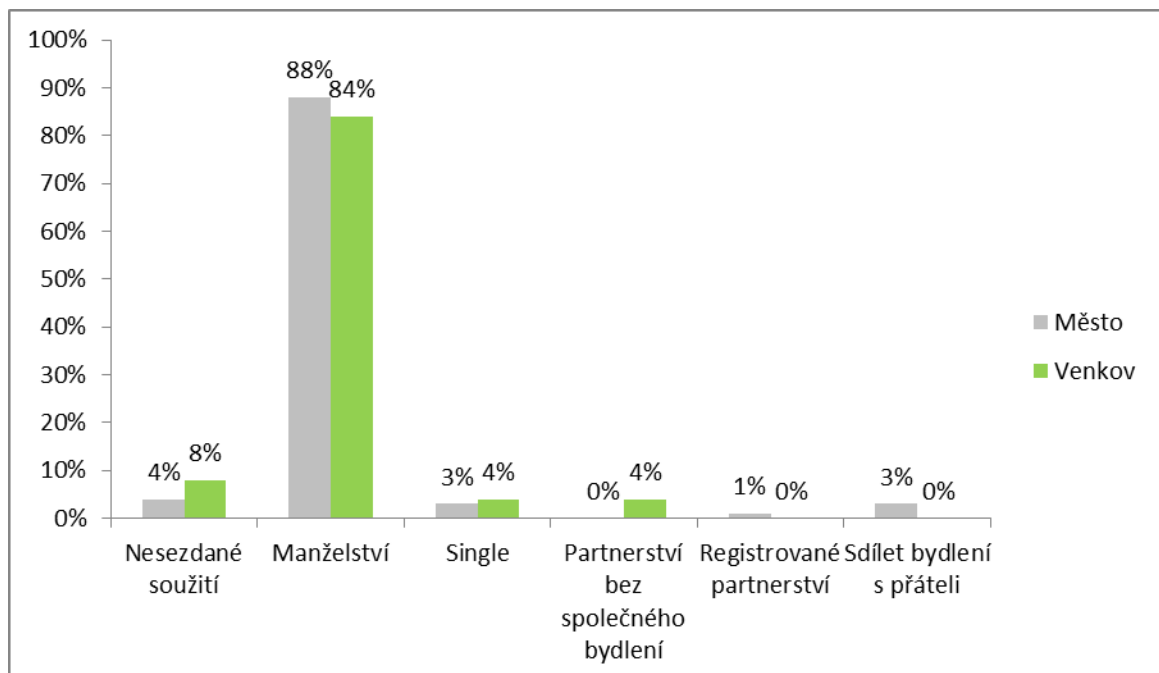
V následujícím grafu vidíme, preference formy rodinného soužití podle pohlaví. Dle očekávání ženy preferují manželství více (93%) než muži (77%).

Graf 6 Nejlepší forma rodinného soužití – podle pohlaví

Z respondentů jejichž orientační rodina byla manželská, preferovalo manželství 80 (89%) z nich. Pro respondenty, jejichž rodiče se rozvedli nebo vyrůstali v jiné než manželské rodině, bylo manželství nejlepší formou rodiny pro 20 (77%) z nich.

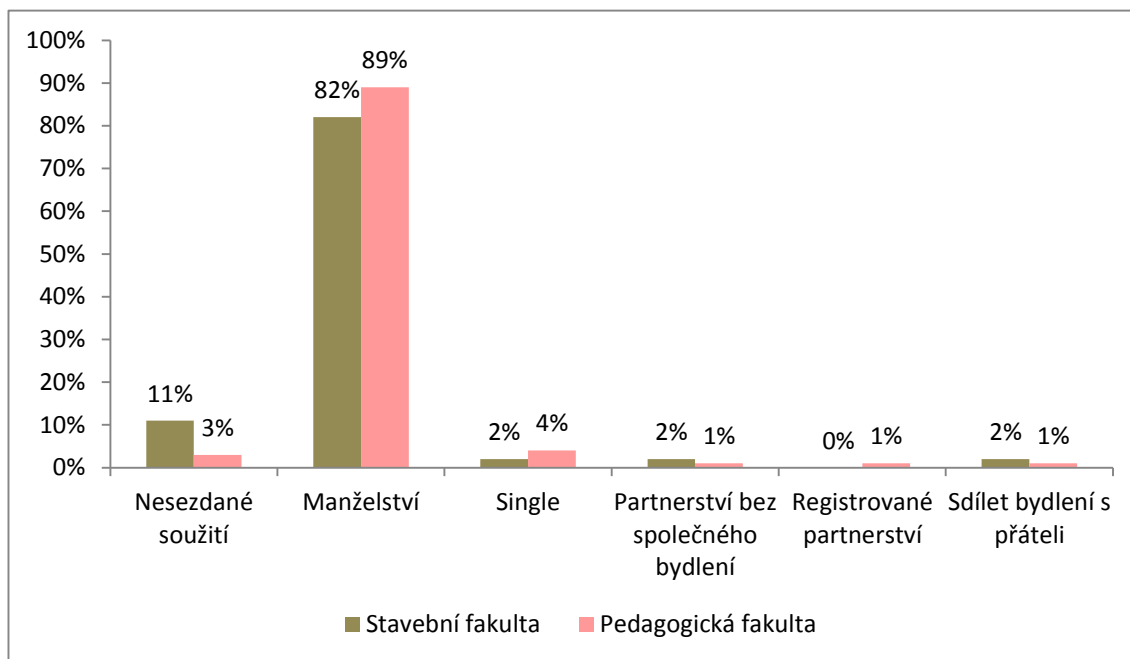
Graf 7 Nejlepší forma rodinného soužití – podle orientační rodiny

Zajímavé je zjištění, že je jenom minimální rozdíl mezi respondenty, kteří vyrůstali ve městě a těmi, jež pochází z venkovského prostředí. Respondenti z městského prostředí dokonce preferují manželství více (88%) než ti, kteří vyrůstali na venkově (84%).

Graf 8 Nejlepší forma rodinného soužití – podle bydliště

Zajímalo nás také, zdali je rozdíl mezi respondenty z obou vysokých škol. Respondenti ze Stavební fakulty preferují manželství o něco méně (82%), než studenti pedagogické fakulty (89%).

Graf 9 Nejlepší forma rodinného soužití – podle studované školy

Následující část dotazníku tvoří škálové otázky, pomocí nichž jsme zjišťovali postoje respondentů k manželství z různých hledisek. U jednotlivých odpovědí byly vypočítány relativní četnost souhlasných, nesouhlasných i nerozhodných stanovisek. Dále byl u jednotlivých otázek vypočítán průměr.

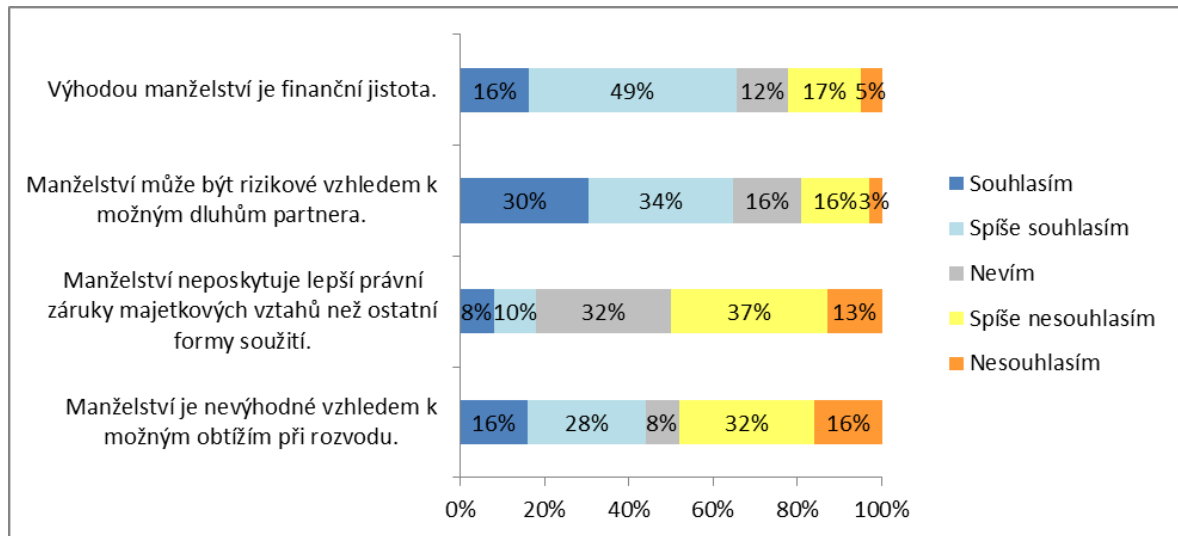
Otázky 7a – 7d zkoumají postoje k manželství z ekonomického a právního hlediska.

V této části respondenti nejvíce souhlasí s výrokem „*Manželství může být rizikové vzhledem k možným dluhům druhého partnera*“. Průměr u tohoto výroku je 3,73.

Výraznější rozdíl mezi odpověďmi mužů a žen jsme zaznamenali u otázky 7d „*Manželství je nevýhodné vzhledem k možným obtížím při rozvodu*“. Zatímco souhlasné odpovědi žen činily 32% (průměr 2,57), muži souhlasili v 60% (průměr 3,48). Z odpovědí tedy vyplývá, že muži se obávají rozvodu více než ženy.

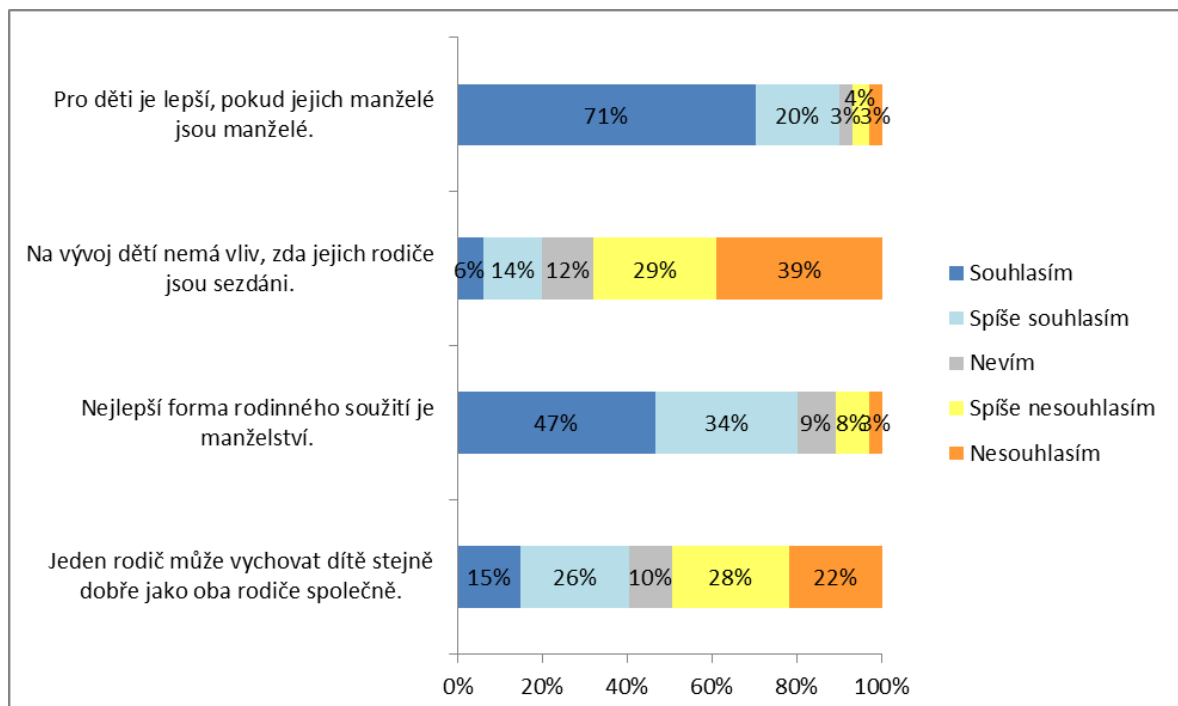

Graf 10 Postoje k manželství z právního a ekonomického hlediska

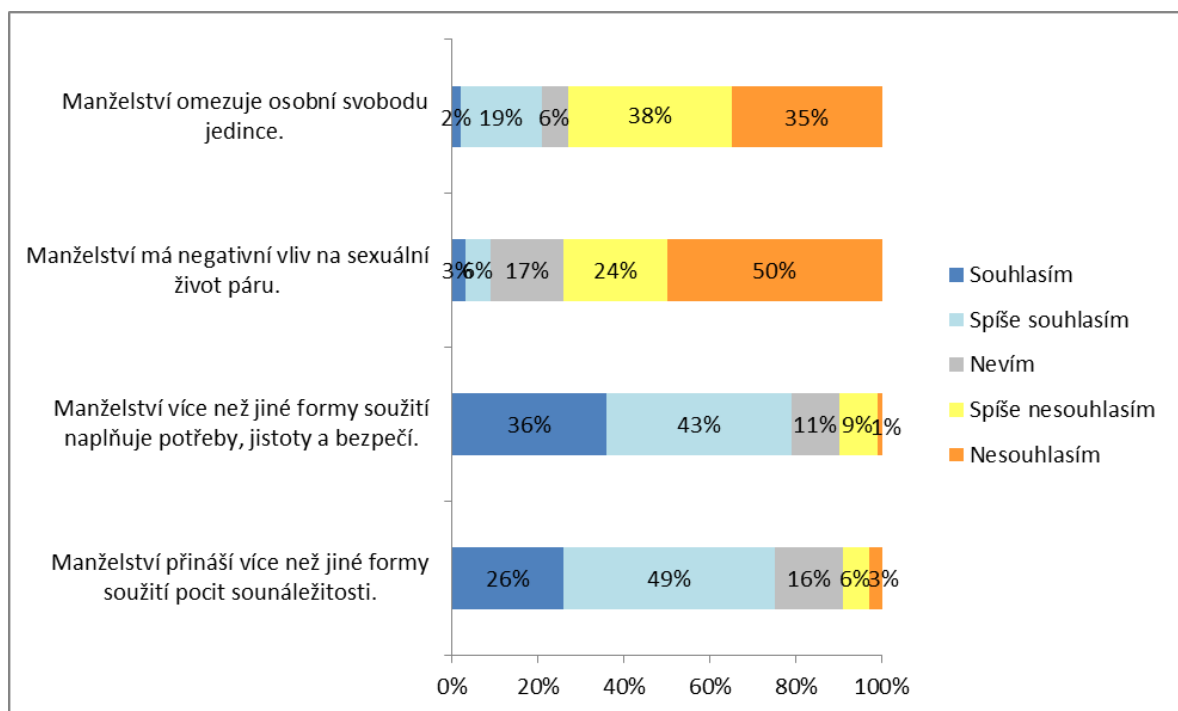
Další okruh otázek (7e – 7h) se zabýval postoji k manželství z hlediska výchovy dětí. Největší rozdíl v odpovědích mužů a žen byl u výroku „*Jeden rodič může vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně*“. U žen činil podíl souhlasných odpovědí 54%, ovšem u mužů pouze 21%. Z uvedeného můžeme vyvodit, že muži přikládají větší význam úplné rodině. Výrok „*Pro děti je lepší, pokud jejich rodiče jsou manželé*“ měl nejvyšší průměr (4,52) z celého souboru otázek 7a – 7r. Relativní četnost souhlasných odpovědí činila 91%. Z uvedeného plyne, že respondenti preferují výchovu dětí v manželské rodině.

Graf 11 Postoje k manželství z hlediska výchovy dětí

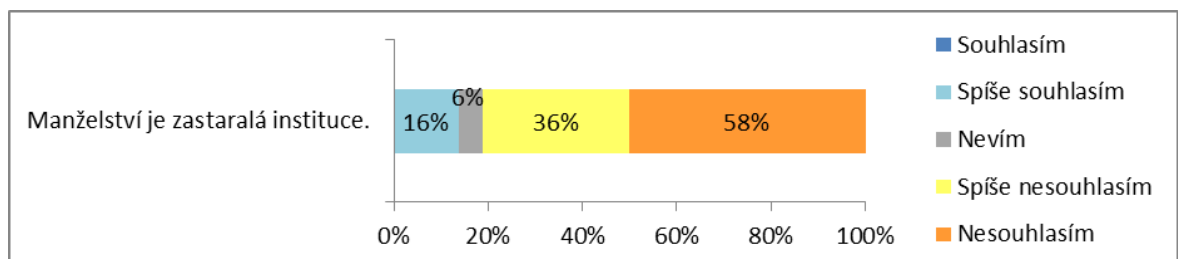
Následující skupina otázek (7i – 7l) zjišťovala postoje k manželství ve vztahu k potřebám jedince. Nejvyšší průměr (4,05) získalo tvrzení „Manželství více než jiné formy soužití naplňuje potřeby jistoty a bezpečí“. Z výsledků vyplývá, že manželství vnímají respondenti kladně i z hlediska uspokojování sociálních potřeb (sounáležitost) a sexuálních potřeb. 73% z nich si nemyslí, že by uzavřením manželství byla omezována osobní svoboda jedince.

Graf 12 Postoje k manželství z hlediska potřeb jedince

Otázka 7m zkoumala, zda si respondenti myslí, že je manželství zastaralá instituce. Tento výrok měl nejnižší průměr ze všech otázek (1,83), respondenti s ním tedy nejvíce nesouhlasí a manželství pro ně není zastaralou institucí. Plný souhlas dokonce nevyjádřil žádný respondent.

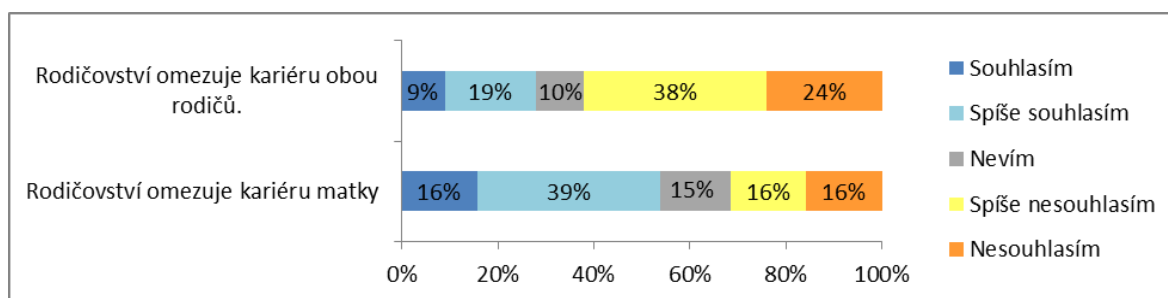
Graf 13 Manželství je zastaralá instituce

Poslední okruh otázek se zabýval postoji k rodičovství. Otázky 7n a 7o zjišťovaly, zda respondenti chápou rodičovství jako omezení kariéry. U výroku „Rodičovství omezuje

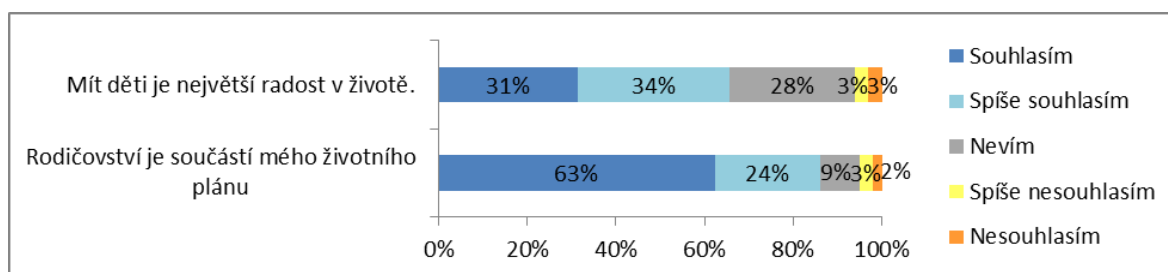
kariéru obou rodičů“ převládaly nesouhlasné odpovědi (celkem 62% nesouhlasných odpovědí). Respondenti více souhlasili s výrokem „*Rodičovství omezuje kariéru matky*“, ale ani u tohoto výroku není průměr příliš vysoký (3,23), relativní četnost souhlasných odpovědí 55%.

Graf 14 Rodičovství jako omezení kariéry

Otázky 7p a 7r zjišťují, zda respondenti chtějí být v budoucnu rodiči a jaký je jejich postoj k dětem. Obě otázky mají vysoké skóre, výrok „*Rodičovství je součástí mého životního plánu*“ má v celém souboru otázek druhý nejvyšší průměr (4,44), relativní četnost kladných odpovědí je 87%. Rodičovství není zastoupeno v životním plánu 5 respondentů, z toho jsou 3 muži a 2 ženy. Odpověď nevíم zvolilo 10 respondentů.

Graf 15 Postoje k rodičovství

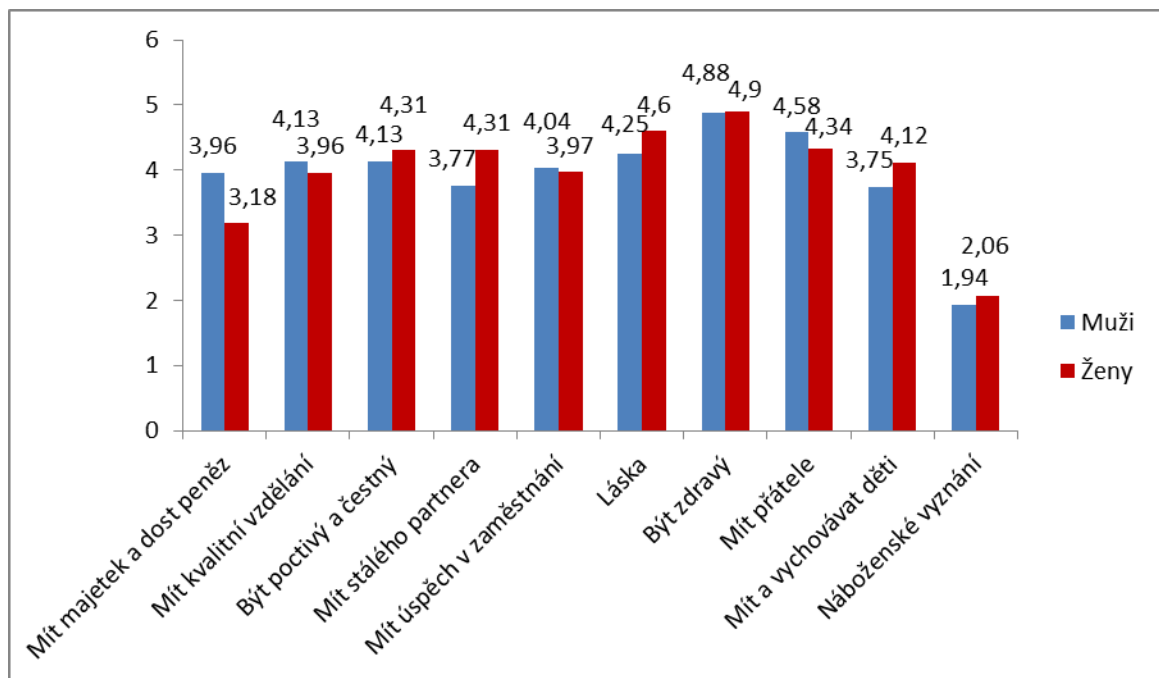

V otázce č. 8 jsme zkoumali, jaké jsou nejvýznamnější hodnoty respondentů. Měli označit, důležitost jednotlivých hodnot na intervalové škále. Výsledky jsou znázorněny v grafu č. 16. Pro přehlednost grafu jsme významnost odpovědí přetransformovali – odpověď 1 (nejvýznamnější) dostala koeficient 5, odpověď 2 koeficient 4, odpověď 3 měla koeficient 3, odpověď 4 dostala koeficient 2 a odpověď 5 (nejméně významné) koeficient 1. Uvedené koeficienty jsme u každé hodnoty vynásobili počtem respondentů a vydělili celkovým počtem respondentů, čímž jsme vypočítali průměr u každé hodnoty. Nejvýznamnější hodnotou je pro respondenty zdraví, dále láska, přátelé. Poměrně vysokou hodnotu má i poctivost a čestnost, zajímavé je, že hodnota majetek a dost peněz se umístila až na předposledním místě žebříčku. Rozdíly mezi muži a ženami nebyly výrazné, nejvyšší

rozdíl je v hodnotě majetku a peněz, kterou muži hodnotí průměrnou hodnotou 3,96 a ženy pouze 3,18.

Původně jsme chtěli pomocí výsledků této otázky srovnávat hodnotové postoje respondentů preferující manželství a těch, kteří preferují jiné formy soužití. Vzhledem k tomu, že naprostá většina respondentů preferuje manželství a druhá skupina je tvořena pouze 16 respondenty, jsme od tohoto záměru ustoupili.

Graf 16 Hodnotová orientace

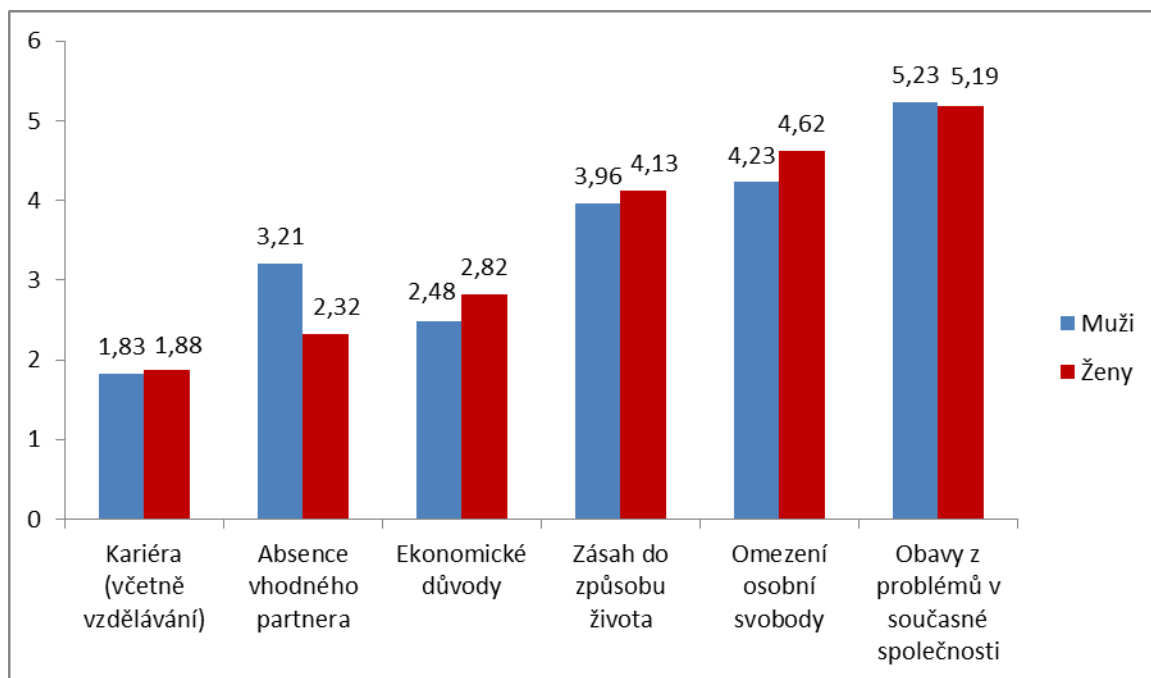

V poslední otázce měli respondenti seřadit podle významnosti jednotlivé důvody odkládání rodičovství do vyššího věku. Vypočítali jsme průměr u jednotlivých důvodů. Nejnižší průměr má důvod, který je pro respondenty nejdůležitější (je na prvním místě) a nejvyšší průměr ten nejméně důležitý. Výsledky znázorňuje graf č. 17. Za nejvýznamnější důvod je považována kariéra (včetně vzdělávání). Na prvním místě ji uvedlo 57 respondentů (50%). Průměrná hodnota je 1,86. Na druhém místě byl zaznamenán rozdíl v hodnocení žen a mužů. U žen byla na druhém místě absence vhodného partnera (u mužů až na třetím místě), zatímco u mužů na druhém místě skončily ekonomické důvody (u žen na třetím místě).

Respondenti měli možnost kromě uvedených důvodů uvést i jiné. Toho využili 3 respondenti (pouze muži). První uvedl vliv rodičů. Druhý respondent zmínil pokrok současné medicíny, ve smyslu, že umožňuje lepší léčbu neplodnosti a ženy se nemusí

obávat odkladu rodičovství do vyššího věku. Poslední respondent nesouhlasil s výčtem uvedených důvodů a zdůraznil, že pro něj jsou podstatné pouze absence partnerky a ekonomické důvody, ostatní považuje za naprosto nepodstatné.

Graf 17 Důvody odkládání rodičovství (nejnižší hodnota znamená nejdůležitější důvod)

5.4 Vyhodnocení hypotéz

V této kapitole se budeme snažit zjistit, zda byly stanovené hypotézy výzkumem potvrzeny či nikoliv.

H1: Většina respondentů považuje manželství za nejlepší formu rodiny.

Hypotéza byla testována otázkou č. 6. Manželství jako nejlepší formu rodiny označilo 86% respondentů. Dále byla hypotéza ověřována otázkou 7g, u které souhlasný postoj vyjádřilo 81% respondentů. **Hypotéza byla verifikována.** Podíl respondentů preferujících manželství je dokonce vyšší než jsme očekávali.

H2: Respondenti, kteří vyrůstali v manželské rodině, preferují manželství více než ostatní.

Zjišťovali jsme, zda má orientační rodina vliv na preferenci formy rodiny prokreační. 89% respondentů vyrůstajících v manželské rodině preferuje manželství. Respondenti vyrůstající v jiné formě rodiny preferovali manželství jen v 77%. **Hypotéza byla verifikována.** Potvrdilo se, že rodinné prostředí v dětství ovlivňuje budoucí plány a preference formy partnerského soužití. Zajímavé ovšem je, že všichni respondenti, kteří označili jako nejlepší formu soužití single, vyrůstali v manželské rodině.

H3: Ženy vnímají rodičovství jako omezení kariéry matky více než muži.

Hypotéza byla ověřována otázkou 7o. Souhlas s tvrzením „*Rodičovství omezuje kariéru matky*“, vyjádřilo 57% mužů a jenom 53% žen. **Hypotéza se nepotvrdila.** Rozdíl je však pouze o 4%. Celkově je počet souhlasných stanovisek s tímto výrokem nižší než jsme očekávali. Hypotéza se nepotvrdila zřejmě proto, že mladé ženy jsou dnes více emancipované, samostatné. Narůstá také počet mužů, kteří zůstávají s dětmi na rodičovské dovolené a celkově jsou muži zapojeni do péče o domácnost a děti více než v minulosti.

H4: Ekonomické důvody nepovažují respondenti za hlavní příčinu odkladu rodičovství.

Hypotézu jsme testovali v otázce 9, v níž měli respondenti seřadit jednotlivé důvody dle významnosti. Za nejvýznamnější příčinu odkládání rodičovství do pozdějšího věku považují respondenti kariéru včetně vzdělávání. Na prvním místě ji zařadilo 50% respondentů, průměr byl 1,86. Ekonomické důvody jsou na druhém místě (na prvním místě je uvedlo 16% respondentů, průměr 2,68). U žen byly ekonomické důvody dokonce až na třetím místě. **Hypotéza byla verifikována.**

H5: Muži mají menší zájem o rodičovství než ženy.

Hypotéza byla ověřována v otázce 7r. Rodičovství jako součást svého životního plánu označilo 85% mužů a 88% žen. **Hypotéza byla verifikována.** Rozdíl v odpovědích mužů a žen je ale jen o 3%. S otcovstvím ve svém životním plánu tedy počítá vysoký podíl mužů, což je určitě pozitivní zjištění.

5.5 Závěr praktické části

Na závěr se pokusíme shrnout výsledky výzkumného šetření a porovnat je s jinými uskutečněnými výzkumy zabývajícími se stejným tématem.

Na základě výzkumného šetření jsme zjistili, že respondenti v našem výběrovém souboru silně preferují manželství před ostatními formami rodinného soužití. Překvapivě malá část z nich by volila nesezdané soužití. Ostatní formy soužití nejsou mezi respondenty příliš preferované. Na volbu rodinného soužití mělo nejvíce vliv pohlaví respondentů, přičemž ženy preferují manželství více. Volba je ovlivněna i typem rodiny, v níž respondenti vyrůstali. Dále z odpovědí vyplynulo, že pro výchovu dětí je lepší, pokud rodiče jsou manželé. V manželství spatřují respondenti finanční jistotu, ale zároveň se obávají rizika zadluženosti. Manželství pro ně rozhodně neznamená zastaralou instituci. Naprostá většina z nich počítá ve svém životním plánu s tím, že bude mít děti. Rodičovství podle nich spíše omezuje kariéru matky, než obou rodičů. Na druhou stranu je pro ně kariéra nejdůležitějším důvodem k odkladu rodičovství. Rozpor je zřejmě způsoben tím, že u kariéry jako důvodu pro odklad rodičovství bylo uvedeno i vzdělávání.

Důvodem vysoké preference manželství může být obor studia respondentů, kdy většinu tvořili studenti pedagogické fakulty, kteří mají obvykle kladný vztah k dětem i rodině. Dalším důvodem může být to, že v našem vzorku bylo malé zastoupení studentů, kteří vyrůstali v neúplné rodině.

Výzkum na téma Postoje studentů k manželství a rodině realizoval v roce 2014 na Masarykově univerzitě sociolog Benjamin Vail. Do manželství chce dle výsledků jím realizovaného výzkumu v budoucnu vstoupit 87% respondentů. Děti chce mít 85% respondentů.⁶⁰ Hodnoty se přibližují výsledkům našeho výzkumu. Je tedy možné, že nová generace mladých dospělých vysokoškoláků bude manželství preferovat více.

Nesmíme také zapomenout na to, že obecné postoje se nemusí shodovat s budoucím jednáním respondentů. Pokud je konativní složka postoje slabá, může se nakonec jednání jedince od jeho postoje odlišovat. Reálné chování může být také ovlivněno vnějšími okolnostmi.

---

⁶⁰ WIESNEROVÁ, E. Průzkum: Vysokoškoláci věří v manželství, ale v sexu jsou liberální. *Online.muni.cz*. [online]. 21. 12. 2014 [cit. 2015-01-12]. ISSN 1801-0814. Dostupné z: <http://www.online.muni.cz/student/5516-pruzkum-vysokoskolaci-veri-v-manzelstvi-ale-v-sexu-jsou-liberalni#.VPQ8E46pRzl>

Zajímavé by bylo uskutečnit podobný výzkum u stejné věkové skupiny pracujících dělníků nebo středoškoláků a provést srovnání výsledků.

Dále by bylo zajímavé uskutečnit kvalitativní výzkum párů, žijících v nesezdaném soužití, s cílem zjistit jejich motivy pro volbu tohoto soužití.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá manželstvím, jeho proměnami v historii, analyzuje výhody a nevýhody i ve srovnání s ostatními formami partnerského soužití. Zkoumá tento institut z pohledu člověka v období mladé dospělosti.

Cílem celé práce bylo zmapování postojů kohorty mladých dospělých k manželství a rodičovství. V teoretické části práce jsme pomocí dostupné literatury vymezili pojmy související s tématem práce, popsali historický vývoj manželství, analyzovali jsme jeho výhody a nevýhody v současné době. Charakterizovali jsme alternativní formy partnerského soužití, hledali jsme příčiny poklesu sňatečnosti a porodnosti. Praktická část práce měla za cíl zjistit preference forem rodinného soužití z pohledu mladých dospělých lidí, zkoumat jejich postoje k manželství a rodičovství. Dále jsme zjišťovali, v čem vidí příčinu odkládání rodičovství do pozdějšího věku.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že mladí lidé silně preferují manželství před ostatními formami rodinného soužití. Jako nejdůležitější příčiny odkládání založení rodiny do pozdějšího věku shledávají budování kariéry, absenci vhodného partnera a ekonomické důvody.

Výsledky výzkumu nelze generalizovat na celou kohortu mladých dospělých, i přesto může být tato práce zajímavou sondou do postojů mladých lidí.

Vývoj forem rodinných soužití bychom měli vnímat v kontextu s vývojem společnosti a ostatními jevy. Mění se svět ovlivňuje i situaci rodiny a manželství. Současné klima ve společnosti klade důraz na individualismus. Pro některé jedince může být těžké orientovat se v nových životních situacích, v nichž mají možnost svobodné volby. Manželství zůstává významným zdrojem sociální opory. Rodiny, kde rodiče jsou manželé, jsou více stabilní. Z hlediska sociální pedagogiky je proto důležité zaměřit se na rodinnou výchovu. Je potřebné poukazovat na problémy, které alternativní formy rodinného soužití mohou přinášet.

Mladí lidé rodiny zakládat chtějí, uskutečnění jejich plánů záleží ale také na vnějších okolnostech. Stát by se měl více zabývat populační politikou a udržovat ve společnosti příznivé populační klima. Pomáhat mladým rodinám, a to formou podpory bydlení i politikou zaměstnanosti matek. Důležitější než hmotná podpora je umožnit skloubení zaměstnání a rodiny. Zaměstnavatelé by měli uplatňovat sociálně pedagogický přístup

v řízení lidských zdrojů – harmonizování spokojenosti zaměstnanců v pracovní i rodinné oblasti. Pro rodiče malých dětí je na pozicích, které to umožňují určitě vítaná pružná pracovní doba nebo možnost práce formou home office. Při současném nedostatku míst v mateřských školách je pro rodiče předškoláků přitažlivým benefitem dětská skupina.

Jakým směrem se bude ubírat podoba rodinného soužití, nám ukáže budoucí vývoj společnosti. Náš drobný výzkum naznačuje, že instituce manželství pro mladé muže a ženy zřejmě význam má.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Zákony

- [1] Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník

Literatura

- [1] BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 431 s. ISBN 80-86429-32-6.
- [2] DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1993, 374 s. ISBN 80-7066-822-9.
- [3] FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
- [4] FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, xii, 248 s. ISBN 978-80-7357-586-1.
- [5] GIDDENS, Anthony. *Proměna intimity: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 215 s. ISBN 978-80-262-0175-5.
- [6] GOODY, Jack. *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006, 229 s. ISBN 80-7106-396-7.
- [7] HAMPLOVÁ, Dana. *Děti na psí knížku?: mimomanželská plodnost v ČR*. Vyd. 1. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2007, 155 s. ISBN 978-80-7330-128-6.
- [8] HARGAŠOVÁ, Marta a Tomáš NOVÁK. *Předmanželské poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 138 s. ISBN 978-80-247-1730-2.
- [9] HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2003, 166 s. ISBN 80-7178-763-9.
- [10] HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.
- [11] JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.

- [12] JIROUŠKOVÁ, Jana. *Svatební rituály u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 337 s. ISBN 978-80-7106-229-5.
- [13] KARSTEN, Hartmut. *Ženy - muži: [genderové role, jejich původ a vývoj]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 183 s. ISBN 80-7367-145-x.
- [14] KATRŇÁK, Tomáš. *Spříznění volbou?: homogamie a heterogamie manželských párů v České republice*. Vyd. 1. Praha: Pro Masarykovu univerzitu vydalo Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 239 s. ISBN 978-80-86429-98-4.
- [15] KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1962, 281 s.
- [16] KOHOUTEK, Rudolf, Irena OCETKOVÁ a Jaroslav ŠTĚPANÍK. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 80-7204-064-2.
- [17] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl., v Grada Publishing vyd. 1. Praha: Grada, 1998, 343 s. ISBN 80-7169-195-x.
- [28] MAREŠ, Petr a Tomáš POTOČNÝ. *Modernizace a česká rodina: Modernization and the Czech family : sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2003, 348 s. ISBN 80-86598-61-6.
- [19] MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.
- [20] PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 203 s. ISBN 978-80-247-3470-5.
- [21] RABUŠIC, Ladislav a KOCOURKOVÁ Jiřina. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?*. Vyd. 1. Praha: Katedra demografie a geodemografie Př. F. UK v Praze, 2006. ISBN 80-86561-93-3.
- [22] ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Vyd. 2., přeprac., V Portálu 1. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 80-7178-829-5.
- [23] ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 286 s. ISBN 80-7178-923-2.
- [24] SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007, 219 s. ISBN 978-80-7367-250-8.

- [25] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
- [26] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

Periodika

Rodinné listy: měsíčník pro právo, politiku, ekonomiku a kulturu. Praha: Karel Havlíček - Havlíček Brain Team, 3/2013 ISSN 1805-0824.

Internetové zdroje

- [1] ČSÚ. Demografická příručka 2013. Sňatky a bilance manželství v letech 1920-2013. *Český statistický úřad*. [online]. 7.12.2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9400413AC5/\\$File/130055140405.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9400413AC5/$File/130055140405.pdf)
- [2] PALONCYOVÁ, Jana. Změny české rodiny: mladá generace a demografický vývoj. *Výzkumný ústav práce a sociálních věcí*. [online]. 3. 2 2003 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/japal.pdf>
- [3] ÚZIS ČR. Zpráva o rodičce 2012. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR*. [online]. 2013 [cit. 2014-11-27]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/zprava-rodicce-2012>
- [4] WIESNEROVÁ, Ema. Průzkum: Vysokoškoláci věří v manželství, ale v sexu jsou liberální. *Online.muni.cz*. [online]. 21. 12. 2014 [cit. 2015-01-12]. ISSN 1801-0814. Dostupné z: <http://www.online.muni.cz/student/5516-pruzkum-vysokoskolaci-veri-v-manzelstvi-ale-v-sexu-jsou-liberalni#.VPQ8E46pRzl>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Vývoj počtu sňatků v České republice v období 2000 - 2013.....	19
Graf 2 Složení respondentů dle pohlaví.....	36
Graf 3 Zastoupení respondentů podle místa bydliště.....	36
Graf 4 Orientační rodina	37
Graf 5 Nejlepší forma rodinného soužití - všichni respondenti.....	38
Graf 6 Nejlepší forma rodinného soužití - podle pohlaví.....	38
Graf 7 Nejlepší forma rodinného soužití - podle orientační rodiny	39
Graf 8 Nejlepší forma rodinného soužití - podle bydliště	39
Graf 9 Nejlepší forma rodinného soužití - podle studované školy	40
Graf 10 Postoje k manželství z právního a ekonomického hlediska	41
Graf 11 Postoje k manželství z hlediska výchovy dětí.....	41
Graf 12 Postoje k manželství z hlediska potřeb jedince.....	42
Graf 13 Manželství je zastaralá instituce	42
Graf 14 Rodičovství jako omezení kariéry	43
Graf 15 Postoje k rodičovství.....	43
Graf 16 Hodnotová orientace.....	44
Graf 17 Důvody odkládání rodičovství.....	45

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení studenti, jmenuji se Pavla Musilová a studuji obor Sociální pedagogika na Univerzitě T. Bati ve Zlíně. Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce na téma „Postoje mladých dospělých k manželství“. Prosím Vás o jeho pečlivé vyplnění. Dotazník je anonymní a získaná data budou použita pouze k uvedenému účelu. Velice Vám děkuji za spolupráci a Váš čas věnovaný tomuto dotazníku.

1. Váš věk: .....

2. Vaše pohlaví: Žena Muž

3. Váš stav: Svobodný/svobodná Ženatý/vdaná Rozvedený/rozvedená
 Vdovec/vdova V registrovaném partnerství

4. Většinu svého dětství a dospívání jsem prožil/a:

Vyberte prosím pouze jednu možnost

- Ve městě (nad 3000 obyvatel)
- Na venkově (do 3000 obyvatel)

5. V jaké rodině jste vyrostl/a:

Vyberte prosím pouze jednu možnost

- Rodiče byli manželé a během mého dětství nebo dospívání se nerozvedli
- Rodiče byli manželé a během mého dětství nebo dospívání se rozvedli
- Rodiče žili v nesezdaném soužití
- Od narození s jedním rodičem
- S prarodiči
- V náhradní péči
- Jiná možnost, prosím specifikujte .....

6. Uveďte, jaká je podle Vás nejlepší forma rodinného soužití:

Vyberte prosím pouze jednu možnost

- Nesezdané soužití
- Manželství
- Single (žít sám)
- Partnerství bez společného bydlení
- Registrované partnerství
- Sdílet bydlení s přáteli

7. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky:

Vyberte prosím pouze jednu možnost v každém řádku

A. Výhodou manželství je finanční jistota.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

B. Manželství může být rizikové vzhledem k možným dluhům druhého partnera.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

C. Manželství neposkytuje lepší právní záruky majetkových vztahů než ostatní formy soužití.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

D. Manželství je nevýhodné vzhledem k možným obtížím při rozvodu.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

E. Pro děti je lepší, pokud jejich rodiče jsou manželé.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

F. Na vývoj dětí nemá vliv, zda jsou jejich rodiče sezdáni.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

G. Nejlepší forma rodinného soužití je manželství.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

H. Jeden rodič může vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

I. Manželství omezuje osobní svobodu jedince.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

J. Manželství má negativní vliv na sexuální život páru.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

K. Manželství více než jiné formy soužití naplňuje potřeby jistoty a bezpečí.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

L. Manželství přináší více než jiné formy soužití pocit sounáležitosti.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

M. Manželství je zastaralá instituce.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

N. Rodičovství omezuje kariéru obou rodičů.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

O. Rodičovství omezuje kariéru matky.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

P. Mít děti je největší radost v životě.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

R. Rodičovství je součástí mého životního plánu.

Souhlasím Spíše souhlasím Nevím Spíše nesouhlasím Nesouhlasím

8. V čem podle Vás spočívá větší hodnota:

Vyberte prosím pouze jednu možnost v každém řádku 1=nejvýznamnější 5=nejméně významné

Mít majetek a dost peněz	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Mít kvalitní vzdělání	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Být poctivý a čestný	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Mít stálého partnera	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Mít úspěch v zaměstnání	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Láska	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Být zdravý	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Mít přátele	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Mít a vychovávat děti	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Náboženské vyznání	1 - 2 - 3 - 4 - 5

9. Jaké jsou podle Vás důvody odkládání rodičovství do vyššího věku:

Seřad'te prosím od nejvýznamnější po nejméně významné, 1=nejvýznamnější 6=nejméně významné

Kariéra (včetně vzdělávání)	☐
Absence vhodného partnera	☐
Ekonomické důvody	☐
Zásah do způsobu života	☐
Omezení osobní svobody	☐
Obavy z problémů v současné společnosti	☐

Jiné důvody – prosím napište

.....

Děkuji za Vaši pozornost a čas věnovaný tomuto dotazníku.